

1. Eesti Kunstimuuseumi kogude korraldamise põhimõtted

2. Muuseumi missioon ja ülevaade toimepõhimõtetest

2.1. Missioon

Eesti Kunstimuuseumi põhiülesanne on Eesti professionaalse kunsti ja väliskunsti ning sellega seotud materjali kogumine, säilitamine, uurimine ning vahendamine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.

2.2. Muuseumi ajalugu

Eesti Kunstimuuseum (EKM) sai alguse aastal 1919 (tollal Tallinna Eesti Muuseum). Aastatel 1921–1928 asus muuseum Kadrioru lossis Weizenbergi tänaval. Lisaks kunstile kogus muuseum sel perioodil ka muid esemeid, eelkõige etnograafilist materjali. 1920. aastate keskpaigast keskenduti kujutava kunsti ja kultuurilooliste esemete kolleksioneerimisele ning etnograafilised esemed anti üle Eesti Rahva Muuseumile Tartus. 1920. aastate algupoolel täienesid muuseumi kogud peamiselt haridusministeeriumi ja Tallinna linnavalitsuse deposiitide varal. Alates 1925. aastast sooritas kunstioste ka Kultuurkapitali Kujutava Kunsti Sihtkapital.

Kujutava kunsti kogu loomisel oli muuseumi algusaastatel peamine tähelepanu suunatud baltisaksa nimekamate kunstnike loomingu kogumisele. Eesti kunstnike töid saadi ostudena suurematelt näitustelt, ateljeedest ja kunstnike pärandvara hulgast.

Tallinna Eesti Muuseumi ümbernimetamine Eesti Kunstimuuseumiks toimus 1928. aastal. Järgmisel aastal võeti vastu otsus jagada muuseumi kogud maali, skulptuuri (ühes kirikuvaraga), graafika ja joonistuste, rakenduskunsti (sh gildide varad) ning rahvakunsti osakondadeks.

Seoses baltisakslaste väljaasumisega 1939. aastal täienesid kogud peamiselt baltisaksa kunstnike töödega, sest mitmed väljarändajad sõlmisid pariteetkomisjoniga kokkuleppe, et saavad loa teoste väljaveoks Eestist, kui annavad mõned taiesed kingituseks.

Tallinna pommitamise ajal NSV Liidu õhuvägede poolt 9. märtsi ööl 1944 süttis kõrvalolevatest hoonetest Narva mnt 4 olev maja, milles asus Eesti Kunstimuuseum. Koos majaga hävis suurel arvul kunstiteoseid (väidetavalt 3000) ja kultuuriloolise väärtusega esemeid, samuti raamatukogu, arhiiv ja fotokogu. Enamik EKM-i kogudest oli juba enne sõja eest evakueeritud.

Sõjajärgsel perioodil kolis EKM taas Kadrioru lossi ning alustati muuseumi kogude reevakueerimist ja uuesti arvele võtmist. Paraku oli poliitiliste otsuste tõttu aastatel 1948–1956 suur osa Eesti kunsti paremikust suletud hoidlatesse kui formalistlik kunst. Nn sula ajal alates 1950. aastate lõpust sai ka EKM oma kogusid vabamalt eksponeerida.

1950. aastaks olid välja kujunenud kogud, mis võeti neil aastatel uuesti arvele vastavalt Moskvast saadetud juhtnõridele. Kogud jaotati tehnikapõhiselt: maalikogu, graafikakogu, skulptuurikogu, tarbekunsti- ehk rakenduskunstikogu, eraldi võeti arvele ka väärismetall.

1980. aastatel algas muuseumis filiaalide sünd ja koos sellega moodustusid ka uued kogud – 1983 Adamson-Ericu abikaasa Mari Adamsoni annetusega Adamson-Ericu muuseumikogu, 1984 Kristjan Raua tütre Helge Pihelga annetusega Kristjan Raua majamuuseumikogu, seoses Niguliste muuseumi avamisega 1984. aastal ka Niguliste kogu, kuhu oli aastate jooksul kogutud erinevatest kirikutest päästetud kunstiteoseid.

1994. aastal taasmoodustatud Eesti Kultuurkapital andis võimaluse omandada kaasaja kunstnike loomingut ja seetõttu loodi muuseumis 1995. aastal nüüdiskunstikogu.

Aastal 1997 avati Kadrioru lossikompleksi endises köögimajas erakogu ja Johannes Mikkel kollektsiooni muuseum. J. Mikkel annetas oma 16.–20. sajandi Euroopa ja Idamaade maalist, graafikast ja portselanist koosneva kogu Eesti Kunstimuuseumile sooviga, et kollektsioon säiliks tervikuna ning oleks avatud publikule.

Aastal 2000 avati renoveeritud Kadrioru lossis Eesti Kunstimuuseumi filiaal, mis tutvustab EKM-i väliskunstikogusid. Sellega seoses moodustati uued kogud, mis eraldati EKM-i põhikogudest: välismaal, välisgraafika, välisskulptuur, välispisiplastika, välistarbekunst ja välismööbel.

2004. aastal iseseisvus 1980. aastal Eesti Kunstimuuseumi filiaalina avatud Tarbekunstimuuseum. EKM andis vastmoodustunud Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumile üle Eesti kunstnike loodud tarbekunstiesemed (ca 10 000 eset), v.a Mari Adamsoni poolt Adamson-Ericu muuseumile kingitud tarbekunstiesemed ning hõbedakogusse kuuluvad ja Niguliste Hõbedakambris eksponeeritud teosed.

Kõige nooremaks koguks on aastal 2001 moodustatud graafilise disaini kogu, mis sai alguse Eesti disaineri Guido Mambergi erakollektsioonist, mille muuseum omandas.

2006. aastal avati vastvalminud Kumu kunstimuuseum, mis on EKM-i peamajaks ning kus on väljas suurim Eesti kunsti püsiekspositsioon ning asub enamik EKM-i kogusid.

2.3. Muuseumi kogu (seisuga 31. detsember 2013)

<i>Kogu nimetus</i>	<i>Kogu suurus</i>	<i>Kirjeldatud MuISis</i>	<i>Digikujutis</i>
Maalikogu	6284	6284	3656
Graafikakogu	26419	26419	4992
Graafilise disaini kogu	3037	3037	833
Rändnäituste kogu	1990	1990	24
Skulptuurikogu	1608	1608	797
Pisiplastika kogu	91	91	90
Nüüdiskunsti kogu	480	480	221

Kadrioru kunstimuuseumi kogud:

Välismaali kogu	988	988	434
Välisgraafika kogu	3960	3960	391
Välisskulptuuri kogu	254	254	110
Välispisiplastika kogu	2720	2720	520
Välistarbekunsti kogu	1483	1483	328
Välismööbli kogu	141	141	12
Mikkeli kogu	673	673	590
Niguliste kogu	134	133	116
Väärismetalli kogu	657	657	3
Adamson-Ericu kogu	1546	1546	112
Kristjan Raua kogu	483	483	3

Lisaks kuulub Eesti Kunstimuuseumile 2013. a. 31. detsembri seisuga arhiiv 5781 säilikuga; fotokogu 24287 arvele võetud foto, trükislaidi ja klaasnegatiiviga ning raamatukogu 41846 säilikuga

2.4. Muuseumi struktuur ja toimetehhanismid

EKMis töötab seisuga 31. dets. 2013 149 inimest (täis- ja osakoormusega): EKMi üldosakonnas 38 (sh kommunikatsiooni- ja turundusosakond, finantsosakond, kirjastusosakond, näituste osakond, haldusosakond); EKMi kogude osakonnas 30 (sh kunstikogud, digitaalkogu, arhiiv, raamatukogu, konserveerimisosakond); Kumu kunstimuuseumis 39, Kadrioru kunstimuuseumis ja Mikkeli muuseumis 20, Niguliste muuseumis 13, Adamson-Ericu muuseumis 9 töötajat.

EKM asub Tallinnas erinevates hoonetes: peamaja, Kumu kunstimuuseum aadressil Weizenbergi 34 / Valge 1 (püsiekspositsioon, näitused, osa kogudest, arhiiv, raamatukogu, konserveerimisosakond); Kadrioru kunstimuuseum Weizenbergi 37 (püsiekspositsioon, näitused, väliskunsti kogud); Mikkeli muuseum Weizenbergi 28 (püsiekspositsioon, näitused, kogu); Niguliste muuseum Niguliste 3 (püsiekspositsioon, näitused, kogud); Adamson-Ericu muuseum Lühike jalg 3 (püsiekspositsioon, näitused, kogu). Lisaks kasutab EKM kunstiteoste hoiustamiseks rendipinda.

Kogude täiendamise, korrastamise ja kättesaadavaks muutmise eest on vastutus jagatud järgnevalt:

- Kogude täiendamine (analüüs, vajadus, planeerimine): kogude osakond, konserveerimisosakond, EKMi muuseumid

- Andmebaasid (MuIS, ESTER, EKMi digitaalkogu): kogude osakond, EKMi muuseumid
- Hoiustamine, säilitamine: kogude osakond, konserveerimisosakond, EKMi muuseumid
- Kogude kasutatavus: kogude osakond (uurijate teenindamine, näituste ja trükiste koostamine), EKMi muuseumid (uurijate teenindamine, näituste ja trükiste koostamine), hariduskeskus (haridusprogrammid)

Eesti Kunstimuuseumis tegutseb 2011. aastal reorganiseeritud Teadusnõukogu, mis koordineerib erinevates EKMi muuseumides ja osakondades tehtavat kunstiteaduslikku tööd. Teadusnõukogu kompetentsi kuulub EKMi kogude täiendamise põhimõtete väljatöötamine ja vajadusel täiendamine, ajutiste ja püsinäituste, konverentside-seminaride ja trükiste plaani arutelu ja kinnitamine, ajakirja Eesti Kunstimuuseumi Toimetised töö ning teiste muuseumide ja teadusasutustega seotud teadusliku koostöö koordineerimine.

Teadusnõukogu koosseis ja statuut on kinnitatud EKM peadirektori käskkirjaga.

EKM tähtsamad kogudel põhinevad teadustöö projektid: Nüüdiskunsti kogumine ja säilitamine (2006–2012); Eesti kunst paguluses (2007–2011); Bosch & Bruegel (2008–2012); Simson ja Deliila (2008–2010); Madalmaade kunsti katalogiseerimine (2009–2012); IT kasutus ja arendus konserveerimise valdkonnas (2009–2010); Kunstnik ja Kleio. Balti ajaloo ja ajalooteadvuse pildid 19. sajandil (2012–2014); Düsseldorf–Baltikum. Düsseldorfil maalikoolkond Eestis ja Lätis (2012–2015); Rode altar lähivaates (2013–2016); Vennad Kügelgenid (2013–2015); Michel Sittow (2013–2018)

2.5. Muuseumi koostöövõrgustik

- EKMi Kunstisõprade Selts
Loodud 2007. aastal, koondab kunstimuuseumi juurde erinevaid eluvaldkondi esindavaid kunsti- ja kultuurisõpru, et pakkuda muuseumile lisaväärtust läbi seltsi ühistegevuse. Selts toetab iga-aastaselt EKMi kogude täiendamist, kinkides teoseid, mida muuseum on oma kogudesse soovinud.
- Tartu Kunstimuuseum
- EKMil on 1940. aastal asutatud Tartu Kunstimuuseumiga pikaajaline koostöö Eesti kunsti kogude uurimise, eksponeerimise ning tutvustamise alal. Korraldatakse ühisnäitusi, antakse välja mõlema muuseumi kogusid tutvustavaid katalooge.
- Eesti Ajaloomuuseum, Tallinna Linnamuuseum, Tartu Ülikooli Muuseum, Eesti Rahva Muuseum
Eesti Ajaloomuuseumil, Tallinna Linnamuuseumil, Tartu Ülikooli Muuseumil ja Eesti Rahva Muuseumil on ajalooliselt kujunenud terviklikud kunstikogud, kus on eriti hästi esindatud vanem kunst. EKM teeb teiste kunstikogusid omavate muuseumidega koostööd kunstikogude uurimise ja eksponeerimise alal, kaasates vastavate muuseumide spetsialiste kogusid tutvustavatesse uurimisprojektidesse ning korraldades ühisnäitusi.
- Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus, Eesti Rahvusrhiiv, Tartu Ülikooli Raamatukogu ja teised kunstikogusid omavad institutsioonid
- EKM teeb koostööd kogude uurimise alal, kaasates nende asutuste arhiivi- ja kunstimaterjale ühistes kunsti tutvustavates ja propageerivates projektides.

- Eesti Kaasaegse Kunsti Keskus, Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum, Tallinna Kunstihoone, Pärnu Uue Kunsti Muuseum
- EKM teeb koostööd nüüdiskunsti kogumisele, uurimisele ja tutvustamisele spetsialiseerunud institutsioonidega oma nüüdiskunsti kogu tutvustamise, uurimise ja eksponeerimise vallas.
- Eragaleriid, erakogujad
- EKM teeb koostööd kunsti erakogujatega eelkõige kunstialase info vahetamise alal ning näituseprojektide raames.
- Ateneum ja Sinebrychoffi muuseum, Helsingi; Läti Rahvuslik Kunstimuuseum, Riia; Leedu Kunstimuuseum, Vilnius
- EKM teeb koostööd välismaiste lähiregionide kunstimuuseumidega eelkõige näituseprojektide raames, eksponeerides töid teiste muuseumide kogudest ühishäälsetel, andes välja ühiskatalooge ning organiseerides vastastikust spetsialistide stažeerimist.
- Eesti Kunstiakadeemia, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool
- EKM on üliõpilastele üheks museoloogia ja kunstiajaloo praktika baasiks, kus saadakse ülevaade kunstimuuseumi tööst ning tegevusest kunstikogudega.
- Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing
- Ühinguusse kuuluvad mitmed EKM kogudega tegelevad töötajad. EKM teeb EKKÜga koostööd kogusid tutvustavate konverentside ja uurimisprojektide läbiviimisel.
- Rahvusvaheline Madalmaade kunsti kuraatorite organisatsioon CODART
- EKM teeb CODARTiga koostööd oma Madalmaade kunsti sisaldavate kogude uurimisel, eeskätt CODARTi liikmeks olevate EKM-i kuraatorite kaudu.
-
- Rahvusvaheline Muuseumide Nõukogu ICOM
- 1946. aastal asutatud ICOM on suurim ülemaailmne muuseumide valdkonda ühendav ja museoloogia arengut edendav organisatsioon. ICOM-i muuseumide eetikakoodeks on kõigi maailma muuseumide, sh EKM-i üheks tegevust reguleerivaks alusdokumendiks. Enamiku ICOM-i alakomiteede tegevus puudutab muuseumide kogude, kogumispoliitika ja -eetikaga seotud probleeme. Mitmed EKM-i töötajad on ICOM-i liikmed.
- Eesti Muuseumiühing
- Loodud 1988. aastal väärtustamiseks kultuuripärandi säilitamise ja kaitsmisega tegelevate professionaalide tööd muuseumis.
- Eesti Konservatorite Ühing
- Koondab erinevates muuseumides, arhiivides, raamatukogudes ja eraettevõtetes töötavaid konservaatoreid, restauraatoreid, säilitusspetsialiste ja vastavate erialade spetsialiste. EKM-is töötavatele konservatoritele loob ühing võimaluse laiemaks erialaseks kompetentsiks ja suhtluseks kolleegidega.
- Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakond
- Ühelt poolt toimub koostöö EKA muinsuskaitse ja konserveerimise osakonnaga praktikavõimaluse pakkujana EKM-i näol, kus erialatudengite kaasamine muuseumi

töösse toimub vastastikuse huvina nii reaalse töde läbi viimisel kui tulevase konservatoripõlvkonna koolitamisel. Teisalt on EKMi ja EKA ühisprojektidena käivitatud mitmed suuremad uurimuslikud tööd, kus EKM pakub erialast oskusteavet ning käsitletavaid kunstiobjekte, EKA aga teadus- ja koolitusbaasi.

- Ennistuskoda Kanut
Koostöös ning vastastikuse huvi alusel toimuvad uurimuslikud ning uusi innovaatilisi võimalusi pakkuvad konserveerimisalased projektid.
- Tartu Ülikooli Keemia Instituut
EKM ja TÜ KI on ühiste materjalitehniliste uurimisprojektidena käivitanud ja läbi viinud mitmeid teaduslikke uuringuid.
- Eesti Keskkonnauuringute Keskus
EKMil ja EKUKil on vastastikust huvi pakkuvad teadusprojektid kunstiuuringute vallas.
- Tallinna Tehnikaülikooli Materjaliuuringute teaduskeskus
EKM ja TÜ KI on ühiste materjalitehniliste uurimisprojektidena käivitanud ja läbi viinud mitmeid teaduslikke uuringuid.
- Raamatukogu vahetuspartnerid
EKMi raamatukogu tegeleb aktiivselt nii sise- kui välisvahetusega, mis on saanud üheks oluliseks raamatute hankimise võimaluseks. Välisvahetus sai alguse aastal 1996, kui muuseum hakkas välja andma katalooge, mida oli võimalik vahetada välismuuseumidega. Järk-järgult on vahetus laienenud. EKMi vahetuspartnereid leidub juba enamikes Euroopa riikides, aga ka Kanadas ja Ameerika Ühendriikides. Kõige enam vahetuspartnereid on Soomes, Saksamaal, Austrias, Šveitsis, Belgias, Hollandis, Venemaal. Tänu välisvahetusele on võimalus hankida muuseumide katalooge, mis tihti ei ole kättesaadavad kaubandusvõrgu kaudu.

2.6. Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid ja dokumendid

EKM juhindub oma tegevuses seadustest, Vabariigi Valitsuse määrustest ja korraldustest, kultuuriministri määrustest ja käskkirjadest, teistest õigusaktidest ning kehtivast põhimäärusest.

Seadused

muuseumiseadus, arhiiviseadus, arhiivieeskiri, autoriõiguse seadus, avaliku teabe seadus, digitaalallkirja seadus, isikuandmete kaitse seadus, riigivaraseadus, raamatukogude seadused

Määrused

EKMi põhimäärus, muuseumikogu täiendamise ja kultuuriväärtusega asja muuseumisse hoiule võtmise kord; museaali ja muuseumisse kauemaks kui aastaks hoiule võetud asja märgistamise ja säilitamise kord; muuseumide andmekogu asutamine ja põhimäärus.

Arengukavad ja juhendid

Kultuuriministeeriumi valdkonna arengukava „Digitaalne kultuuripärand 2011–2016”, Rahvusrhiiivi juhendid, ICOMi muuseumide eetikakoodeks, arengukava „21. sajandi Eesti muuseumid. Arengusuunad 2006–2015”

EKMi põhitegevust reguleerivad asutusesised dokumendid

EKMi konserveerimisosakonna põhimäärus, EKMi arhiivi põhimäärus; EKMi raamatukogu põhimäärus, EKMi muuseumikogu täiendamise komisjoni statuut; EKMi kogudesse kuuluvate visuaalide kasutamiseõiguse hinnakiri, ametijuhendid, EKM töökorralduse reeglid

3. Muuseumikogu täiendamine

3.2. Kogumispoliitika

3.2.1. Kogumise eesmärk

Eesti Kunstimuuseum kogub kunstiteoseid ja sellega seotud materjale eesmärgiga neid tutvustada, uurida ning säilitada järeltulevatele põlvetele.

Kogutavad kunstiteosed jagunevad:

- 1) eesti kunstiklassika,
- 2) eesti kaasaegne kunst,
- 3) väliskunst.

EKM omandab oma kogusse töid Kultuuriministeeriumi poolt eraldatud riigieelarveliste ostusummade; Kultuurkapitali Kujutava ja Rakenduskunsti Sihtkapitali poolt eraldatud stipendiumide; erinevate toetusfondide ja eraannetajate toetuse abil; samuti võtab muuseumikogu täiendamise komisjoni otsuse põhjal vastu muuseumile kingitud, annetatud või pärandatud kunstiteoseid.

Eesti kunsti kogumisel lähtutakse valiku tegemisel järgmistest põhimõtetest:

- Autori professionaalsus
- Kuivõrd on teos silma paistnud kunstielus
- Teose seisund ja säilitamisvõimalused
- Teose iseloomulikkus oma ajas
- Teose olulisus kunstniku loomingus

Eesti Kunstimuuseumis on rikkaim Eesti kunsti vanema klassika (kuni aastani 1940) kollektsioon. Selle moodustumine, tugevad ja nõrgad küljed on seotud siinse kunstikultuuri kujunemise iseärasuste, nõukogude ideoloogiast inspireeritud kunstipoliitiliste otsuste ning erakogude muuseumisse jõudmise lugudega. Seetõttu tuleks **vanema Eesti kunsti** kogumisel arvestada järgmiste asjaoludega:

- EKMi kogu vajab täiendamist **valikuliselt**. EKM ei kollektioneeris süstemaatiliselt teoseid, millest on parim kollektsioon kusagil mujal: nt Tartu Ülikooli

joonistuskooliga seotud kunst ja kunstnikud, Pallase koolkonna kunst Tartu Kunstimuuseumis. Mõttekas on juba olemasolevat head kollektiooni (ükskõik millises kogus) täiendada.

- Vanema klassika osas ei ole heade ja kollektiooni seisukohalt vajalike teose ostuvõimalused kuigi suured, sest neid liigub vähe. Seetõttu tuleb eriliselt panustada **kvaliteedile**. Taotleme võimalust liita suuremate kunstiosade jaoks mitme aasta finantsid.
- Erand tuleks teha niisuguste (eelkõige teoste kogumite) suhtes, mida seni **ei ole oluliselt kollektioneeritud**, kuid mis kultuuriprotsesside dünaamilise mõtestamise uute strateegiatega valgusel on osutunud väärtuslikuks uurimismaterjaliks. Massi- ja visuaalkultuuri jõuline areng on nõrgestanud traditsioonilist kunstihierarhiat ning toonud kaasa vajaduse koguda ka sotsiaalset, temaatilist ja reprodutseerivat kunsti.
- **Kuna (eriti) personaalnäituste puhul pakub huvi ka kunstnike** loominguline köök, siis kaalume ka eeltööde ja põhitöö ümber koonduvate katsetuste omandamist. Muidugi tuleb seejuures lähtuda aruka valiku printsiibist. Ilmselt on seda kollektioneerimise praeguses järgus mõtet teha kunstnikega, kelle põhiteosed on muuseumis olemas.

Kaasaegse kunsti kogumisvajadus põhineb kolmel väljavaatel:

- Kogu varasemate perioodide (1960.–1980. aastad) täiendamine originaalteoste või dokumentaalmaterjaliga (video- ja fotodokumendid *performance*'itest, meediakunstist, sotsiaalsetest kunstiprojektidest, valgus- ja helikunstist jms. Vt allpool märkust arhiivi kohta).
- Noorte professionaalsete kunstnike loomingukogumine: noored kunstnikud, kes on silma paistnud erinevatel näitustel, saavutanud rahvusvahelist tunnustust (biennaalid, triennaalid, näitused, auhinnad) ning kelle looming järgib kaasaegse kunsti uusimaid arengusuundi ja on iseloomulik omas ajas.
- Juba kogus esindatud kunstnike loomingujätkumise hoidmine: kogus peaksid olema esindatud olulised näited kunstniku loomingust läbi tema loomeperioodi. Siinkohal arvestatakse uue teose omandamisel selle märgilisust nii kunstniku juba kogusse kuuluva loominguga kui üldiste kaasaegse kunsti arengute taustal.

Järgneva viie aasta kogumisvajadus lähtub otseselt kaasaegse kunsti väga mitmekesistest arengutest ja tehnoloogiast. Prioriteetsemalt tuleb koguda installatiivset kunsti, mis hõlmab endas nii skulpturaalseid kui maali- ja fotoinstallatsioone, video-, heli- ja ruumiinstallatsioone. Installatsioonikunsti kogumisega seondub omakorda palju eripalgelisi probleeme, millele tuleb kiiresti operatiivne ja sisukas lahendus leida (sh säilitamine, dokumenteerimine jne). Jätkuvalt tuleb täiendada video- ja fotokogu. Fotokunsti kiire areng ja eesti fotokunstnike edu rahvusvahelises kunstimaailmas, samuti kunstnike üleminek mahukate fotoseeriade tootmisele ei ole kooskõlas EKM võimalustega. Hetkel on fotokogu lünklik ja kaugel ülevaatest.

Väliskunsti kogumisel on olulised järgnevad suunad:

- Ajalooliselt Eesti aladega seotud väliskunst (siin ajalooliselt veel leiduv või kunagi leidunud, kogutud või siit pärit kunstniku teostatud või isikut ja/ kohta kujutav väliskunst). Kultuuriloolisest väärtusest olulisemaks on seejuures teose kõrge kunstiväärtuslikkus.
- Siinsete kunstikogude omaaegset tähtsust ja iseloomu paremini iseloomustavad näited (nt Lipharti kogu puhul 15. sajandi esimese poole Itaalia kunst, samuti üldisemalt Saksa kunst, mida ajalooliselt siinsetes kogudes rohkesti leidis, kuid mille osa EKM-i väliskunsti kogus on proportsionaalselt liiga tagasihoidlik).
- Lisaks kohaliku ajaloo seotuse aspektile lähtutakse kollektiooni täiendamisel komplekteerimise (terviklikkuse) põhimõttest, st algselt mitme teosega komplekti kuulunud teoste kokku kogumine (sh osaliselt olemasolevate sarjade täiendamine puuduolevate teostega, teoste täiendamise põhimõttel ettevalmistava materjali – visandite, kavandite, aga ka märkmete kollektioneerimine).
- Võimaluse korral omandab EKM ka kõrge kunstiväärtusega, oma ajastut, stiili, tootjat hästi iseloomustavat väliskunsti kollektiooni täiendamise põhimõttel; samuti on kollektiooni täiendamisel huvi lähiregioonide (Soome, Rootsi, Läti, Leedu, Vene) kunsti vastu, millel on ajaloo kaudu side siinse kultuuriruumiga.

3.2.2. Kokkupuutekohad samas ainevaldkonnas tegutsevate muuseumidega

- Tartu Kunstimuuseum – oma profiililt kõige sarnasem Eesti Kunstimuuseumiga. Tartu Kunstimuuseumil on Eesti parim kogu Pallase kunstnike ja Tartuga seotud kunstnike loomingust, samuti on Tartus hea alternatiivkunsti ja nüüdiskunsti kogu. Olles kunstikeskuseks Tartus, laiemalt Lõuna-Eestis, pakub Tartu Kunstimuuseum teistsugust valikut ja pilku Eesti kunstile kui EKM. Kunstikogude paiknemine kahes linnas hajutab samas ka riske, mis ohustaksid ainult ühes kohas paiknevat Eesti kunstipärandit. EKM ei konkureeri Tartu Kunstimuuseumiga teoste omandamise osas, vaid kooskõlastab võimaluse korral temaga kõik olulisemad kunstiosad.
- Eesti Ajaloomuuseum, Tallinna Linnamuuseum, Tartu Ülikooli Muuseum, Eesti Rahva Muuseum – kuna nimetatud muuseumid oma peamiselt vanemat kunsti sisaldavaid kunstikogusid märkimisväärselt ei täienda või täiendavad, lähtudes oma muuseumi spetsiifikast, teeb EKM nende muuseumidega koostööd eeskätt olemasolevate kogude uurimise alal.
- Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum – kogud loodi Tarbekunstimuuseumi eraldumisega EKMist, kui ETDMile anti üle seni EKM kogusesse kuulunud Eesti tarbekunst, v.a kirikuhõbe, mis jäi EKM-i väärismetalli kogusse. ETDM-i põhiülesandeks on Eesti tarbekunsti ja disaini uurimine, seda kajastava materjali kogumine, säilitamine, eksponeerimine ja publitseerimine (ETDM-i põhimäärus). ETDM kogub Eesti tarbekunsti, EKM keskendub eelkõige kujutavale kunstile. EKM teeb ETDM-iga koostööd kogude uurimise ja eksponeerimise alal.
- Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum (EKKM) – kogumistegevus on sporaadilist ja kontseptuaalset laadi ning seotud pigem sümbolse ja sotsiaalse kapitali kui muuseumipoolse süsteemse kogumispoliitika ja regulaarse ostutegevusega. Põhinedes EKKM-i juhatuse liikmete isiklikel sidemetel kunstnikega ning olles tihedalt seotud EKKM-i näituste ja enese kui ebahariliku institutsionaalse fenomeni arhiveerimisega,

on suur osa EKKMi kollektiooni kuuluvatest teostest kohaspetsiifilised, käsitledes mingil moel EKKMi näitusepindu või institutsiooni, ning osalt ka mittemateriaalsed, koosnedes üksnes arhiivmaterjalist ja autoripoolsest juhendist teose taasloomiseks.

- Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus (KKEK) – kunstiteoste kogumise kui sellisega ei tegele, toimides pigem elava arhiivina, kuhu koguneb infot viimaste aastate lõikes oluliste Eesti kaasaegsete kunstnike kohta. Aastate jooksul on sel moel kogunenud arvestatav videoarhiiv Eesti videokunsti ja *performance*-kunstiga, lisaks kunstnike portfoolid ning KKEKi kodulehel asuv veebiarhiiv 50 valitud Eesti kunstnikuga, kes on viimase 3 aasta lõikes olnud olulised, mõjukad ja/või nähtavad.
- Pärnu Uue Kunsti Muuseum – omab kollektiooni, kus on üle 400 kujutava kunsti teose ning videoteegis üle 1200 dokumentaalfilmi. Keskendub eelkõige näitusegevusele, milles EKM teeb muuseumiga võimaluse korral koostööd, ning filmikunsti propageerimisele.
- Mitmel kesk-, riigi ja munitsipaalmuuseumil on oma kunstikogu, mis on kujunenud eelkõige nende muuseumide spetsiifikast (kogumisteema, kogumispiirkond) lähtudes. EKM teeb nende muuseumidega koostööd nii kogude uurimise kui eksponeerimise alal.
- Lähiregioonis on EKMiga sarnased kunstikogud näiteks Läti Rahvuslikus Kunstimuuseumis Riias ja Leedu Kunstimuuseumis Vilniuses, kus leidub nii sarnaseid 19. sajandi baltisaksa kui Vene kunsti autoreid. Sinebrychoffi muuseumi kollektioon Helsingis sarnaneb oma profiililt EKM Kadrioru kunstimuuseumi väliskunsti kogudega

3.2.3. Kogu täiendamise üldpõhimõtted

Museaalid jõuavad muuseumi näituseprojektide ja uurimistöö raames toimuva kogumistöö tulemusena, aga ka annetuste, deponeerimise, ostmise, pärandamise või kinkimise tulemusel.

Muuseum lähtub oma kogumistöös järgmistest põhimõtetest:

- Muuseum keeldub annetuste, kingituste, pärandi, likvideeritavate asutuste või teiste muuseumide tervikkogude vastuvõtmisest, kui see ei vasta muuseumi profiilile, missioonile või kogumispoliitikale.
- Muuseum ei võta vastu annetusi, kingitusi või pärandit, kui selle üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumi ja selle külastajate pikaajaliste huvidega.
- Muuseum ei omanda materjali, mida ei ole võimalik nõuetekohase hooldusega (s.t. puuduvad füüsilised tingimused ja/või rahalised ressursid) kataloogida, säilitada, hoiustada või eksponeerida.
- Muuseum arvestab teiste sama piirkonna või sarnase profiiliga muuseumide kogumispoliitikatega, et vältida dubleerimist ning ressursside raiskamist.
- Muuseum ei omanda materjali, mis on omandatud ebaseaduslikult Eestis või teises riigis või on ebaseaduslikult teisest riigist välja viidud. Enne kultuuriväärtusega asja omandamist selgitab muuseum välja asja päritolu.

3.2.4. Kogu täiendamise sisulised kriteeriumid

Muuseum hindab kogudesse vastuvõetavaid museaale lähtuvalt järgmistest põhikriteeriumidest:

- **Ajalooline väärtus.** Kas objekt on seotud konkreetse inimese, paiga, sündmuse või tegevusega? Mida see jutustab mõne ajaloolise protsessi, temaatika või eluviisi kohta? Kas/kuidas objekt aitab paremini ajalugu mõista?
- **Esteetiline väärtus.** Kas objekt on meisterlikult valmistatud või on suurepärase näide teatud oskustest? Kas see on hea näide stiilist, disainist, kunstivoolust või mõne kunstniku loomingust? Kas see on originaalse või innovatiivse disainiga?
- **Teaduslik või uurimuslik väärtus.** Kas teadlastel on tänapäeval või tulevikus huvi objekti põhjalikumalt uurida?

Vastuvõetavate museaalide väärtuse määramisel kasutatakse koosmõjus põhikriteeriumidega järgmisi täiendavaid kriteeriume:

- **Päritolu.** Kes oli objekti omanik, kasutaja või valmistaja? Kus ja kuidas seda kasutati? Kuivõrd hästi on see dokumenteeritud?
- **Iseloomulikkus/tüüpilisus.** Kas see on teatud liiki objektide, tegevuste, eluviisi või ajalooajaperioodi tüüpiline näide?
- **Rariteetsus.** Kas see on haruldane, ebatavaline või erakordselt hea näide teatud objektist? Kas see on erakordselt hästi dokumenteeritud võrreldes teiste samalaadsete objektidega?
- **Seisund, terviklikkus.** Kas objekt on hästi säilinud, töökorras? Kas see on säilinud ilma tahtlike või juhuslike muudatusteta, mis takistaksid tema tajumist originaalina?
- **Kasutatavus.** Kas objekti abil on võimalik interpreteerida sündmusi, kogemusi, inimesi jne ja tuua välja nende erinevaid aspekte? Kas see aitab muuseumil jutustada mingit lugu? Kuidas seostub muuseumi näituste kavaga ja/või haridusprogrammiga?

3.2.5. Muuseumikogu hetkeseis ja täiendamisevajadus

Maalikogu (EKM M)

Uurimisseis

Kogu on minimaalsete andmetega sisestatud infosüsteemi MuIS, kirjeldamisandmete sisestamine ja korrastamine jätkub (teostatud ca 3500).

Läbi aegade on maalikogu põhjal koostatud suuremaid ja väiksemaid ekspositsioone ja näitusi (viimastel aastatel 15–20 väljapanekut aastas) Eestis ja välismaal. Uus muuseumihoone Kumu on andnud uusi näituste võimalusi ja tekitanud häid kunstikontakte välismuuseumidega.

Maalikogu on uurimisallikaks monograafiate, kunstiväljaannete koostamisel, õppebaasiks haridustegevuse läbiviimisel. Mahukatest monograafiatest-kataloogidest valmisid viimastel aastatel EKM-i maalikogu kaasabil näiteks teosed: „Ühest sajandist teise. Kristjan ja Paul Raud” (2006); „Eerik Haamer” (2008); „Eesti kunst paguluses” (2010); „Konrad Mägi. Kunstnik, looming, aeg” (2011); „Endel Kõks. Vapruse, vabaduse ja rõõmuga” (2013), „Eesti kunsti ajalugu” 5, 6 (2010, 2013) jpt.

Kogu kirjeldus

Maalikogu loomine ja kujunemine algas muuseumi asutamisaajast, kui muuseum kandis veel Tallinna Eesti Muuseumi nime. Eesti Kunstimuuseumi nime andmise ajaks (1928) oli muuseumil arvestatav eesti rahvusliku kunsti kogu ning vene, Lääne-Euroopa ja keskaja kunsti kollektsioon. Aegade jooksul on muuseum suutnud koondada nii kaugema kui lähema

mineviku eesti kunsti suurkujude loomingut, Köleri, Laikmaa, vendade Raudade, Triigi, Mägi, Kitse, Mikko, Haameri ja paljude teiste töid. Samuti paljude väliseesti autorite teoseid eksiilis, nagu Jõesaar, Talvik, Kõks jt. Kogu peegeldab oma aja kunstisündmusi ja suundumusi läbi aegade meil ja kaugemal. Kogu on kunsti uurimisallikaks nii teadureile kui õppureile. Praeguseks on maali põhikogus üle 6000 teose, abikogus üle 350 eeltöö ja abimaterjali.

Täiendamise põhimõtted

Maalikogu täiendamise põhimõtted tulenevad EKM-i missioonist koguda ja säilitada Eesti ja lähinaabrite kunsti. Kogu ajaloolist osa püütakse täiendada Eesti kunstiloos oluliste teostega. Kaasaegse kunsti osas järgitakse arenguid ja suundumusi üle ilma. Üheks valikupõhimõtteks on oluliste kunstnike erinevate loominguetappide jäädvustamine. Maali abikogus säilitatakse täiendavat ja uurimuslikku materjali.

Täiendamisvajadus

Täiendamisel on prioriteetideks lähiminekiviku kunsti analüüs ja kogu täiendamine vastavalt sellele; nõukogudeaegse perioodi avangardkunst ning kunsti hetkeseisu jäädvustamine läbi kaalutletud valikute.

Graafikakogu (EKM G)

Uurimisseis

Graafika kogu ca 26 400 museaali on sisestatud infosüsteemi MuIS minimaalsete andmetega, 4800 on varustatud fotoga ja 3000 teaduslikult kirjeldatud. Kogu on olnud teabeallikaks erineva tasemega uurijatele üliõpilastest teadlasteni, samuti kunstiajaloo ja kunstiteaduse üliõpilaste praktika paigaks. Arvukate näituste ja loengute kõrval on teoseid tutvustatud kataloogides, artiklites ja monograafiates. Kogus on sisse seatud nn graafikakabinet, kus eksponeeritakse pidevalt vahetuvate näitustega EKM-i graafikakogusse kuuluvaid teoseid.

Graafika kogu on põhjalikult uurinud ja tutvustanud näitustel ja kaasnevates kataloogides EKM-i graafikakogu kuraatorid. Mai Levin on keskendunud peamiselt Eesti 20. sajandi graafikale, tutvustades EKM-i kogusid näiteks Kaljo Põllu (1979), Eduard Wiiralti (1979), Günther Reindorffi (1989), Kristjan ja Paul Raua (2006) näitustel ja kataloogides.

1996. aastast on graafikakogu kuraator Anne Untera, kes on tutvustanud peamiselt baltisaksa kunsti: näitusekataloog „Baltisaksa portreekunst Eestis 1750–1900” (1999, 2002, koos Anu Allikveega), artiklid Gustav Adolf Hippiusest (2007), Franz Dörbeckist (2011), Estica-teemalisest graafikast Alur Reinansi kogust (2013) jmt.

Kogu kirjeldus

EKM-i graafikakogu on suurim eesti ja baltisaksa kunsti kogu Eestis, sisaldades peaaegu kõigi siin töötanud professionaalsete kunstnike, vähem uuemat (alates 1960. aastast) teiste riikide graafikat. Kogus on estambid, joonistused, samuti akvarelle, guašše ja assamblaaže paberil. 1919 alguse saanud kollektsiooni teosed, mis kuulusid varem Eesti Muuseumi Ühingule, riigistati 1940. EKM-iga liideti osa Eestimaa Kirjanduse Ühingu kunstikogust ja osa ERM-i kunstikogust, samuti anti Eestiga seotud kunstnike töid üle Riiast ja Leningradist. 1970.–1980. aastatel saabus palju kunstiteoseid juurde kultuuriministeeriumi ja kunstifondi ostudena

autoritelt. 1980. aastal täienes graafikakollektsioon ühe Eesti suurima erakoguga, Alide ja Alfred Rõudele kuulunud teostega (u 8000 t). Eraldi kollektsioonid moodustavad ka teised suuremad annetused või üle antud teosed (Märt Roosma, Alur Reinans, Ilse Leetaru, Tallinna Graafikatriennaal jt).

Täiendamise põhimõtted

Kogu täieneb pidevalt teadliku kunstielu jälgimise teel, tehes teoste omandamise ettepanekuid kunstnikele, samuti hinnates muuseumile omandamiseks pakutud töid.

Täiendamisvajadus

Graafika kogu täiendamine on tihedalt seotud uurimistööga. Prioriteetideks on lähimineviku ja nõukogude perioodi avangardkunsti omandamine, kuid samuti eesti kunsti klassika ning baltisaksa kunsti paremiku ostud. Kaasaegse graafika suundumuste jälgimisel on väärtuslik panus SA Tallinna Graafikatriennaali auhinnatud teoste üleandmine Eesti Kunstimuuseumile.

Graafilise disaini kogu (EKM GD)

Uurimisseis

Graafilise disaini kogusse kuulub 2013. aasta detsembri seisuga üle 3000 museaali, millest enamik on ühtlasi andmebaasis MuIS kirjeldatud. Digiteeritud on kolmandik kogust ning andmed täienevad visuaalidega pidevalt. Aastatel 2008 ja 2013 viidi kogus läbi inventuur.

Graafilise disaini kogu materjali on kasutatud mitmetes üliõpilaste ja kunstiteadlaste uurimustes, EKM-i näitustel („Tõnis Vint ja tema esteetiline universum”, „Mood ja külm sõda”, „POPkunst Forever!” jne), sealjuures plakatinäitus „Nagu nägu” põhines täies mahus GD kogu museaalidel. Olulisematest välisnäitustest on kogu teosed olnud eksponeeritud Malmö, Turu ja Vaasa kunstimuuseumis ringelnud näitusel „Punaste lippude all”.

Kogu kirjeldus

Kogu loodi 2001. aastal, koondamaks ühte fondi teistes EKM-i kogudes, raamatukogus, arhiivis ja kirjastuses leiduvat tarbograafika materjali, millest valdava osa moodustasid plakatid. Esimeste arvele võetud museaalide hulgas oli ka erakollektsionäridelt ostetud pakendigraafikat ja etikette. Siiski kuni 2006. aastani puudusid kogusse mõeldud materjalile sobivad hoiustamistingimused ning füüsilisel kujul formeerus kogu alles 2007. aastal, kui oli võimalik kolida spetsiaalsesse hoidlaruumi vastvalminud Kumu hoones.

Suurima osa kogust moodustavad plakatid, mille andis üle EKM-i raamatukogu. Samuti on kogu täienenud graafika põhikogust ning graafika abikogust pärinevate töödega. Lisaks plakatitele ja pakendigraafikale kuulub kogusse ka välireklaamide proovitrükke, postkaarte, logode kavandeid, diplomeid ja aukirju.

Täiendamise põhimõtted

Retrospektiivse, teistest muuseumikogudest ja -arhiividest üle tõstetud tarbograafikaks kvalifitseeruva materjali arvele võtmise kõrvalt on GD kogu täienenud viimastel aastatel kunstnike kingituste ja pärandi üleandmise teel. Kogu täiendamisel on esmaseks valikuprintsiibiks eelkõige teoste esteetiline, kunstiline väärtus ja silmas peetakse nende

(kunsti)näitusel eksponeerimise potentsiaali. Lähtutakse soovist säilitada tunnustatud Eesti kunstnike loodud kujundusgraafikat. GD kogus leiduv materjal peaks võimaldama terviklikumat ülevaadet nende kunstnike loomingust, kes lisaks kujutava kunsti nn klassikalisemates formaatides tegutsemisele viljelesid ka tarbograafikat ja kellest mitmete teosed on esindatud ka EKM'i maali-, graafika jt kogudes. Vanemate ja rariitsemate tarbograafika näidetega täiendatakse GD kogu samas ka juhul, kui teose autor on tundmatu. Samuti on olulised museaalide säilivust puudutavad aspektid. Nii eelmainitust kui ka kogu kujunemisloost ja hoiustamistingimuste spetsiifikast tulenevalt eelistatakse tasapinnalisi ning paberil teoseid, mistõttu fookus on plakatiformaadil.

Täiendamisvajadus

Kaasaegse Eesti graafilise disaini (viimase 10–20 aasta looming) osakaal kogus on väike ning vajab süstemaatilisemat täiendamist. Valdakonda puudutava visuaalse materjali üleküllus eeldab väga kriitilisi valikuprintsiipe ja võimalusel koostööd teiste tänapäeva graafilise disaini maastikku analüüsivate ning korrastavate institutsioonide või ettevõtmistega, näiteks Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumiga ning Haapsalu graafilise disaini festivaliga.

Rändnäituste kogu (EKM RN)

Uurimisseis

Kogu on sisestatud infosüsteemi MuIS, toimub museaalide järk-järguline teaduslik inventeerimine ning võrdlemine EKM-i graafika põhikogu koosseisuga. 2011. aastal toimus kogus inventuur.

Kuna kogusse kuuluvad eelkõige graafika põhikogu dublikaadid, on selle digiteerimine positsioneeritud põhikogu kõrval vähem prioriteetsena. Samas on eri näituste ettevalmistamise käigus tulnud esile, et rändnäituste kogusse kuuluvad mitmed olulised teosed, mis puuduvad graafika põhikogus, seega üheks oluliseks eesmärgiks on kogu koosseisu võrdlemine põhikogus säilitatavate museaalidega ning erandlikest teostest ülevaate saamine.

Kogu kirjeldus

Rändnäituste kogu loodi 1958. aastal eesmärgiga genereerida fond, mille baasil järjepidevalt koostada eelkõige nõukogude eesti kunsti paremiku tutvustavaid mobiilseid näitusi. Kogu täienes paralleelselt põhikogu täiendamisega, valdavalt EKM-i graafika põhikogusse ostetavate teoste dublikaatide arvelt. Hetkeseisuga koosneb rändnäituste kogu 20. sajandi teiste poole Eesti graafikast. Pärast Eesti taasiseseisvumist rändnäituste aktiivsus vaibus, kogu täiendamine lõppes 1991. aastal.

Kogu väärtus on nõukogude eesti graafika esindusliku komplektina toimimine, kajastades oma ajastu kogumise põhimõtteid. Graafiliste tööde dublikaatide olemasolu lubab mh tundlike graafikateoste säästvat eksponeerimist eri tõmmiste vahelduva kasutamise kaudu.

Täiendamisvajadus

Seoses rändnäituste tegevuse vaibumise ning graafiliste teoste dublikaatide omandamise põhimõtete muutmisega on rändnäituste kogu täiendamine lõpetatud.

Graafika lisakogu (EKM Ga)

Uurimisseis

Kogu on sisestatud infosüsteemi MuIS, kuid avalikult MuISis ei kajastu. Siinkohal on peamiseks eesmärgiks museaalide teaduslik inventeerimine ning digiteerimine, millele võiks järgneda nende andmete avalikustamine.

Lisakogusse kuuluvad Eduard Wiiralti graafikaplaadid ja visandid olid ulatuslikult esindatud näitusel „Eduard Wiiralti pärand – Eesti Komitee kingitus” (2009, Kumu) ning digiteeritud kataloogis avaldamise eesmärgil.

Kogu kirjeldus

Graafika lisakogu moodustati 1970. aastal abikoguna. Lisakogu tuumikuks on 19.–20. sajandi kunstnike visandid, kavandid, illustratsiooni eesmärgil teostatud gravüürid, eksliibrised, tarbograafika, tundmatute autorite teosed, graafikaplaadid (erilist väärtust kujutavad endast Eduard Wiiralti, Herman Talviku, Richard Kaljo ulatuslikud graafikaplaatide kogud). Omaette ploki moodustavad väliseesti kunstnike hilislooming ja tööd Endel Kõksi algatatud kogust „Kunst paberil”, aga ka rahvusvaheliste autorite loomingu tutvustavad graafikamapid (mh Claudio Carvalho).

Viimastel aastatel, kus lõpetatud teosele keskendunud käsitluse kõrval kasvab huvi selle valmimise protsessi vastu, on uurijatel ja kuraatoritel tekkinud suurem huvi lisakogus asuvate materjalide vastu. See võimaldab positsioneerida graafika lisakogu ümber n-ö kunstniku laboratooriumina, mis avab teose saamisluugu, ning vastavalt sellele jätkata teadlikumalt kogu uurimise ja täiendamisega.

Täiendamise põhimõtted

Lisakogu täiendamine toimub juhuslikult, valdavalt annetuste kaudu, kus hoiule võetakse n-ö kunstniku loominguline arhiiv, eelkõige oluliste teoste visandid ja kavandid, trükigraafika puhul graafikaplaadid. Samas suunatakse lisakogusse ka selle profiilile vastavad ostud – viimase kahe aasta lõikes näiteks 19. sajandi keskpaiga gravüürid moeillustratsioonidega Prantsuse ja Belgia ajakirjadest ning Valli Lember-Bogatkina monumentaalteoste kavandid.

Täiendamisvajadus

Lisakogu vajab täiendamist museaalidega, mis laiendaksid selle kui „kunstniku laboratooriumi” profiili – selles perspektiivis oleks oluline kogu täiendamise nõukogude (graafika)kunstnike visandite, kavandite, graafikaplaatidega, aga ka samalaadse kogumistegevuse kaalumise seoses kaasaegsete kunstnike loominguga.

Skulptuurikogu (EKM S)

Uurimisseis

Kogu on minimaalsete andmetega sisestatud tervikuna MuISi, järjepidevalt toimub nende kirjeldamise 2. etapp ning varustamine digikujutistega.

Skulptuurikogu eksponaatide on läbi aastakümnete pidevalt kasutatud nii EKMi siseste kui muuseumi väliste näituste korraldamisel. Kõik skulptuurikogu juhatajad viimasel poolsajandil

(Heini Paas, Tiina Pikamäe, Tiina-Mall Kreem ja Juta Kivimäe) on kirjutanud kogu alusel artikleid ja monograafilisi katalooge. Viimasel kümnendil on ilmunud skulptuurikogu baasil raamatud Edgar Viiesest (2002), Enn Roosist (2008, koos Kärt Villmanniga), Ülo Õunast (2009), valminud on muuhulgas filmistsenaariumid: „Pronksiaeg” (2002); „Armsad idealistid Signe ja Arseni Mölder”, (2007); „Monument” (2009) jmt. Korraldatud on kogupõhiseid näitusi nii EKMis kui mujal nagu „Pronksiaeg” (Kunstihoone, 1999), „Jäätunud aeg” (Soolaladu, 2000), „August Vomm 100” (Hobusepea galerii, 2006), „Monument” (Hobusepea galerii, 2008); „Ülo Õun” (Kumu, 2009); „Jaak Soans” (Kunstihoone, 2012); „Jaan Koort” (Kumu, 2013) jt.

Kogu kirjeldus

Eesti Kunstimuuseumi skulptuurikogu koondab Eesti kujurite loomingut 19. sajandi teisest poolest kuni tänapäevani välja. Kogule pandi alus Esimese maailmasõja eel, kui Tallinna linn ostis 1912. aastal Eesti esimeselt professionaalselt skulptorilt August Weizenbergilt tulevase muuseumi tarvis 12 kipsskulptuuri. Kogu vanem osa sisaldab nii eesti-, baltisaksa- kui vanemat sakraalskulptuuri, mis tuli muuseumisse Eesti Muuseumi Ühingu varade üleandmise teel. Nõukogude perioodil oli kogude täienemine intensiivne, sest kunstnikelt osteti muuseumile töid nii Eesti NSV Kultuuriministeeriumi kui Ministrite Nõukogu poolt, lisaks ostis muuseum ise pärandiostude näol teoseid Kultuuriministeeriumi abiga.

20. sajandi esimese poole klassikute Jaan Koorti, Ferdi Sannamehe, Anton Starkopfi, Voldemar Melliku ja teiste kõrval moodustavad huvitava osa kogust selliste nõukogude aastakümneil modernismi jälgedes liikunud meistrite tööd nagu Enn Roos, Riho Kuld, Edgar Viies, Olav Männi, Matti Varik, Jaak Soans jt. Oluline osa kogus on naiskunstnike Juta Eskeli, Mare Mikofi, Hille Palmi, Ellen Kolgi, Aime Kuulbusch-Mölderi, Tiiu Kirsipuu jt loomingul.

Täiendamise põhimõtted

Käesoleval iseseisvusperioodil on kogu täienemine aeglasem, erandiks väliseesti skulptori Maire Männiku kogu äratoomine ja kinkimine EKMile tema poja Erki Männiku poolt. Kingitustena tuleb viimastel aastatel siiski igal aastal täiendavaid teoseid, samuti on muuseum ostanud Eesti Kultuurkapitali abiga kaasaegsete kunstnike töid. Kuna skulptuuri mõiste on viimasel kahel kümnendil avardunud ja kaotanud oma senise olemuse, lähevad mõningad ostetud kolmemõõtmelised eksponaadid ka kaasaegse kunsti kogusse.

Täiendamisvajadus

Skulptuurikogu suurimaks vajakajäämiseks on praegu 21. sajandi uue skulptorite põlvkonna teoste väga vähest esinemist EKMis skulptuurikogus, mitmed autorid nagu Dénes Farkas, Tõnu Talve, Jass Kaselaan, Kirke Kangro jt puuduvad oma loominguga üldse.

Pisiplastika kogu (EKM P)

Pisiplastika kogu koosneb põhiliselt Eesti skulptorite loodud medalitest ja plaketidest. Vanema perioodi huvipakkuvad teosed kuuluvad Juuli Suitsule, mitmesuguseid tähtpäeva- ja spordimedaleid on produtseerinud Margus Kadarik, Enn Johannes, Heinz Valk, Jüri Arrak jt.

Nüüdiskunsti kogu (EKM FV)

Uurimisseis

Nüüdiskunsti kogusse kuuluvate teoste põhjal on koostatud kaasaegse kunsti näitusi nii Eestis kui mujal maailmas, millest märgilisemad on „Without the Wall. Eastern Europe after the Berlin Wall” Vene muuseumis Peterburis (1999), „Kapital!” Rotermanni soolalaos Tallinnas (2002), „Kogutud kriisid. Eesti kunst 1990. aastatel” Kumu kunstimuuseumis Tallinnas (2006) ja „Gender Check. Femininity and Masculinity in Eastern European Art” MUMOKi kunstimuuseumis Viinis (2010). Nüüdiskunsti kogu on olnud oluline eesti kunstnike mahukate isikunäituste kokkupanekul: Jaan Toomiku (2007), Ene-Liis Semperi (2011) ja Raoul Kurvitza (2013) retrospektiivnäitused Kumu kunstimuuseumis ja Mark Raidpere isikunäitus Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumis (2013). Nüüdiskunsti kogu on olnud avatud uurijatele, sealsele materjalile toetudes on koostatud arvukalt uurimusi ja väljaandeid, millest olulisemad on ülevaateosed „Eesti kunstnikud 1, 2, 3”, „Kadunud kaheksakümnendad” ja „Ülbed üheksakümnendad” ning Hilikka Hiipi doktoritöö „Nüüdiskunst muuseumis. Kuidas säilitada mittesäilivat?”. Infosüsteemis MuIS on nüüdiskunsti kogu kirjeldatud täisandmetega, ehkki siin ja seal esineb lünkasid ning valdavalt on museaali kirjelduses teadusliku inventeerimise nupule vajutamata, mistõttu avalikus veebiväravas ilmuvad minimaalsed andmed. Pildistatud on 2/3 kogust ning 1/3 puhul on pilt lisatud ka infosüsteemi MuIS.

Kogu kirjeldus

Eesti Kunstimuuseumi nüüdiskunsti kogu on loodud 1996. aastal, mil muuseum hakkas Eesti Kultuurkapitali toetusel järjepidevalt omandama kunstiteoseid, mis kogumis-, hoiustamis- ja eksponeerimisprintsiipidest lähtuvalt ei sobitunud olemasolevatesse kunstimuuseumi kogudesse (maali-, skulptuuri- ja graafikakogu). Toona foto- ja videokogu nime all eksisteerivasse (tähisteks FV) kogusse hakati koondama peamiselt audiovisuaal- ja fotomeediumis loodud kunstiteoseid, ent aja möödudes üha enam ka interdistsiplinaarset või erinevates materjalides ja tehnikates loodud installatiivset ja objektipõhist kunsti ning muus eksperimentaalses võtmes tehtud kunstiteoseid (sh tegevuskunsti ja suuremõõtmeliste installatsioonide dokumentatsioone, interaktiivseid teoseid, kunstifestivalide arhiive, juhendite alusel taasloodavaid ruumiinstallatsioone jne). 2006. aastal nimetati kogu ümber kaasaegse kunsti koguks, 2011. aastal aga nüüdiskunsti koguks. Mitmeid teoseid on kogusse omandatud toonase Sorose Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse ja Eesti Kunstimuuseumi Rotermanni soolalao ning Kumu kunstimuuseumi nüüdiskunsti hetkeseisu kaardistatavalt näitustelt.

Täiendamise põhimõtted

Nüüdiskunsti kogu täiendamine on lähtunud silmapaistva ja oma ajale iseloomuliku Eesti ja lähiregiooni nüüdiskunsti omandamise põhimõtetest, mida viiakse ellu vastavalt olemasolevatele (rahalistele ning säilitamistingimustest tulenevatele) võimalustele. Nüüdiskunsti kogusse on järjekindlalt omandatud Veneetsia biennaalil Eestit silmapaistvalt esindanud kunstnike teoseid, ent ka muudel olulistel kodumaistel või rahvusvahelistel kunstisündmustel – nagu Tallinna Graafikatriennaal või Manifesta kunstibiennaal – äramärgitud teoseid. 2013. aastal muuseumikogu täiendamise komisjoni juurde moodustatud nüüdiskunsti kogu täiendamise alakomisjon hoiab jooksvalt silma peal Eestis toimuvatel nüüdiskunsti näitustel ja kunstikriitikal ning rahvusvahelise nüüdiskunsti suundumustel ning teeb nendest lähtuvalt ettepanekuid Eesti Kunstimuuseumi kogude täiendamise komisjonile. Seejuures peetakse silmas Eesti nüüdiskunstis aktuaalseid meediume ja teemasid nii nende silmapaistvuses kui mitmekesisuses, lähtumata soolistest, seksuaalsetest, vanuselistest, rahvuslikest või religioossetest eelistustest. Olles avatud erinevate ühiskonnagruppide loovale

ja uuenduslikule kunstimõttele, on nüüdiskunsti kogu täiendamisel pööratud viimase viie aasta nüüdiskunstil, ent muuseumikogus esinevate puudujääkide osas ka tippteostel 1960.–1980. aastate neoavangardist ja 1990. aastate uute meediate jõulisest tulekust Eesti kunsti. Nüüdiskunsti kogusse jõuab teoseid ka annetuste ja kingitustena, juhul kui muuseumikogu täiendamise komisjon on need heaks kiitnud. Uue tulme registreerib, kirjeldab teaduslikult, seisab hea digiteerimise, installeerimisjuhendi olemasolu ja parimal võimalikul moel hoiustamise eest koguhoidja.

Täiendamisvajadus

Suurima osa nüüdiskunsti kogust moodustavad teosed, mille säilitamine ja eksponeerimine eeldab pidevat kursisolekut nüüdiskunsti pidevalt muutuvate materjalide ning kiirelt arenevate tehnoloogiliste võimalustega. Ruumipuudusel on nüüdiskunsti üha levinumate suuremõõtmeliste teoste omandamine nüüdiskunsti kogusse olnud problemaatiline, vastava tehnilise personali vähesuse tõttu on pakkunud väljakutseid ka tehnoloogilisi-elektronilisi osasid sisaldavad või digitaalsed kunstiteosed. Täiendamist vajaksid dokumendid eesti *performance*-kunsti ajaloost, ajutisest avaliku ruumi kunstist ja sotsiaalsetest kunstiprojektidest ning efemeersetest kunstivormidest nagu digitaal-, heli- ja valguskunst. Dokumentaalset laadi lünkade täitmisel teeb nüüdiskunsti kogu koostööd Eesti Kunstimuuseumi arhiivi ja Kaasaegse Kunsti Eesti Keskusega.

Kadrioru kunstimuuseumi väliskunsti kogud (EKM V):

Välismaali kogu (EKM VM)

Uurimisseis

Välismaali kogu parimad teosed on eksponeeritud Kadrioru kunstimuuseumi ja Kumu kunstimuuseumi püsiekspositsioonis ja ajutistel näitustel.

Välismaali kogusse kuuluvaid teoseid on korduvalt reprodutseeritud ja käsitletud erinevates monograafiates ja kataloogides: „Kadriorg. Lossi lugu” (2010); „Vene valitsejad. Valitsejaportreed Eesti kunstikogudest” (2007); „Madalmaade kunst Kadrioru kunstimuuseumis” (2012).

Esmatasandil on MuISis kirjeldatud kõik VM kogu museaalid. Andmete täpsustamine ja teaduslik kirjeldamine jätkub jooksvalt.

Kogu kirjeldus

Kadrioru kunstimuuseumi maalikogus on üle 1000 maali Lääne-Euroopa ja Vene meistritelt alates 16. sajandist kuni 20. sajandi esimese pooleni. Kõige terviklikumad ja väärtuslikumad neist on Madalmaade ja Vene maalikunsti kogud, samas leidub Saksa, Itaalia, Prantsuse, Austria-Šveitsi ja Soome maale.

Madalmaade maalikogus on enam kui 100 teost. Tuntumad maalide autoreist on Jacob Jordaens, Leonhard Bramer, Maerten de Vos, Philips Wouverman, Bartholomeus van der Helst jt. Väärtuslik on Hieronymus Boschi ja Pieter Bruegel vanema ringiga seotud maal „Kaubitsejate väljaajamine templist”.

Vene maalikogu koosneb pea 470 maalist. Kogu säravamad näited on Dmitri Levitski, Fjodor Rokotovi ja Vladimir Borovikovski; Ivan Šiškini, Ilja Repini ja Ivan Kramskoi; Konstantin

Korovini, Boriss Kustodievi ja Kuzma Petrov-Vodkini tööd. Kaunis esinduslik on vene valitsejate ja õukondlaste portreede galerii. Lisaks leidub kogus enam kui 50 vene õigeusu kiriku ikooni. Itaalia maalikunst on kogus esindatud peamiselt 17. sajandi kunstnikunimedega kaudu. Saksa ja Austria maalijatest on kogus tuntumad Anton Graff ja Angelika Kaufmann.

Täiendamise põhimõtted

Välismaalikogu teosed on muuseumisse jõudnud sõjaeelse Eesti Vabariigi perioodil, näiteks Eesti Muuseumi Ühingu ja Haridusministeeriumi kaudu kunstimuuseumile üle antud varadena ning erinevatest mõisatest ja erakollektsioonidest peremeheta varadena. Peale Teist maailmasõda saabusid välismaalid teiste asutuste ja Eesti muuseumide reorganiseerimise ja kogude korrastamise tulemusena ning Eesti NSV Riiklikule Kunstimuuseumile kunstiosakomisjonide ja teiste muuseumide kaudu kingitud ja Nõukogude Liidu keskvalitsuse poolt Eesti NSVsse saadetud teostena. Üksikud teosed on kogusse jõudnud kingituste või muuseumi ostudena.

Täiendamisvajadus

Väliskunsti osas eelistab EKM vastavalt muuseumikogu täiendamise statuudile teoseid, mis on seotud Eesti ajalooliste kunstikollektsioonidega. Võimaluse korral omandab EKM ka kõrge kunstiväärtusega, oma ajastule, stiilile või tootjale iseloomulikke maalialajaloo näiteid.

Välisgraafika kogu (EKM VG)

Uurimisseis

Välisgraafika on leidnud pidevat kasutamist näitustel nii Kumu kui Kadrioru kunstimuuseumis. Viimase püsiekspositsioonis on demonstreeritud gravüüre vene valitsejatest, hetkel on graafikakabinetis Kadrioru lossis eksponeeritud parimad näited madalmaade kollektsioonist. Kogusse kuulunud teoseid on laenanud oma näitustele ka teised muuseumid (Tartu Ülikooli Kunstimuuseum; Eesti Sõjamuuseum).

Välisgraafika töid on käsitletud mitmes teoses, näiteks EKM-i kataloogides „Pinge. Saksa ekspressionism Eesti Kunstimuuseumi kogust” (2010); „Madalmaade kunst Kadrioru kunstimuuseumis” (2012), samuti näituste kataloogides: „Meistriteoste lummus. Koopia Eestis 19. sajandil” (2005); „Vene valitsejad. Valitsejaportreed Eesti kunstikogudest” (2010); „Kadrioru lossi aarded” (2000); „*Vinum et panis*. Veini ja leiva motiiv 16.–20. sajandi kunstis” (2011).

VG kogu on tervikuna kantud andmebaasi MuIS. Jätkub paranduste ja täpsustuste tegemine ning museaali kirjeldamise teine etapp. Kogusse kuuluvatest teostest on teaduslikult läbi uuritud kaks gruppi – Saksa ekspressionistlik graafika ja Madalmaade graafika. Kõik uued andmed on sisestatud MuISi. Lisaks sellele on MuISi sisestatud kõigi autorite eluloolised andmed. Fotografeeritud on vähe teoseid, kuid on alustatud järjekindlat ja süstemaatilist pildistamist ning fotode andmebaasi lisamist.

Kogu kirjeldus

Kadrioru kunstimuuseumi graafikakogus on üle 3600 teose, millest enamik pärineb saksa ja vene autoritelt. Suuruselt järgmised grupid on ka Madalmaade, prantsuse, itaalia ja inglise graafika, samuti on esindatud soome, rootsi, läti, leedu, ukraina ja armeenia graafika. Leidub ka üksikuid väärtuslikke joonistusi.

Omaette tähelepanu väärrib Madalmaade graafika, mis võimaldab jälgida 16.–17. sajandi erinevaid Hollandi ja Flandria kunstikoolkondi. Hinnalisi teoseid on ka järgnevatest ajastutest. Nii kuuluvad kogusse kaks ainulaadses segatehnikas lehte 18. sajandi kunstnikult Cornelis Ploos van Amstelilt ning Frans Masereeli jõulised puulõiked 1961. aastal ilmunud luulekogule.

Saksa autoritest on esindatud mitmed tuntud vanameistrid, näiteks Albrecht Dürer. Arvukamalt on kogus 20. sajandi saksa graafika suurnimesid. Esindatud on impressionism, juugendstiil ning ekspressionism, millega on seostatavad enam kui 70 lehte selle kõikidest peasuundadest.

Vene graafikast on kogus mitmeid huvitavaid näiteid nii 18.–19. sajandist kui 19. ja 20. sajandi vahetusest. Suure osa kogu sellest osast moodustavad siiski nõukogude autorite teosed.

Täiendamispõhimõtted

Vanimad lehed graafikakogus on kuulunud muuseumi sõjaeelsesesse kollektiooni, mille põhiosa moodustavad Eesti Muuseumi Ühingu ja Haridusministeeriumi kaudu kunstimuuseumile üle antud varad.

Välisgraafikakogu kiire suurenemine algas pärast Teist maailmasõda. Muuseumi hakati võimalikult kiiresti varustama nõukogude vene kunstnike loominguga, mida osteti Kunstide Valitsuse tsentraliseeritud summadest. Olulist rolli on mänginud muuseumide varade ümberpaigutamine 1950.–1960. aastatel. Venemaa muuseumidest on meile jõudnud nii 19. sajandi vene kunsti kui nõukogude autorite teoseid.

Omaette rühmad moodustavad M. ja F. Lutheri ning A. Rõude kunstikogust pärinevad teosed. Esimene neist tõi muuseumisse hinnalise saksa ekspressionistide ja teiste 20. sajandi alguskümnendite autorite loominguga, Rõude kogus domineerib 19. sajandi kunst, eriti Venemaalt.

Kogu on täienenud ka ostude teel, eriti 1960.–1980. aastatel. Mõningaid töid on saadud ka kingitusena.

Täiendamisvajadus

Kogu suurendamine ostude teel on ressursside piiratuse tõttu problemaatiline, kuid muuseumile tehtud müügipakkumisi tuleb siiski kaaluda. Eelkõige vajaks täiendamist varasem vene graafika, mille loomisaeg langeb kokku Kadrioru lossi ehitamisega ning sellele järgnevate kümnenditega. Võimalusel oleks vajalik täiendada ka itaalia ning prantsuse kollektiooni.

Välisskuptuuri kogu (EKM VS)

Uurimisseis

Väiksearvulise VSi kogu parimad teosed on kaasatud Kadrioru ja Kumu kunstimuuseumi ajutiste ja püsinäituste programmi, nii kunsti koolkondliku kui temaatilise esitamise puhul.

Üksikute teoste info ja pildid on ilmunud eritasemelistes väljaannetes, alates tavakülastajale mõeldud muuseumijuhis ja lõpetades teaduslike kataloogidega: „Kadrioru loss. Kadrioru

Kunstimuuseum” (2005); „Kadriorg. Lossi lugu” (2010); „Meistriteoste lummus. Koopia Eestis 19. sajandil” (2005); Vene valitsejad. Valitsejaportreed Eesti kunstikogudest” (2010); „Мария Диллон 1858–1932. К 150-летию со дня рождения” (2009); Государственный русский музей. Скульптура XVIII – начало XX века. Каталог” (1988).

VSi kogu on kantud täielikult andmebaasi MuIS, museaalide fotode lisamine, andmete täpsustamine ja kirjeldamise II etapp käib jooksvalt.

Kogu kirjeldus

Kadrioru kunstimuuseumi skulptuurikogu annab ülevaate Eesti ajaloolistest kokkupuudetest Lääne-Euroopa ja Venemaa skulptuurikunstiga. Kogu koosneb 270 väljaspool Eestit 18.–20. sajandil loodud teosest. Kolleksiooni võib mõtteliselt jagada kahte suuremasse ossa, millest ühe moodustavad antiik- ja klassitsistlike skulptuuride koopiad, teise nõukogude vene kunsti näited.

Väärtuslike originaalidena väärivad esiletõstmist itaalia skulptor Pietro Tenerani „Vürstinna Volkonskaja büst”, saksa skulptor Joseph Kopfi „Karl Seidlitzi büst”, prantsuse kujur Jean-Antoine Houdoni „Marie Antoinette'i portree ning vene kujur Nikolai Tomski „Nikolai Gogol”. Kõrvuti portreedega leidub kogus mitmeid figuraal- ja dekoratiivskulptuuri näiteid.

Täiendamispõhimõtted

Muuseumisse on välisskulptuurid jõudnud mitme suurema lainena: sõjaeelse Eesti Vabariigi päevil Eesti Muuseumi Ühingu ja Haridusministeeriumi kaudu kunstimuuseumile üle antud varad; Eesti NSV algusaegadel mitmesuguste organisatsioonide (nt Eestimaa Kirjandusühing) kogudest ning erinevatest peremeheta jäänud maamõisatest ja linnamajadest, samuti teiste Eesti muuseumide reorganiseerimise ja kogude korrastamise tulemusena. 1950–1980. aastatel saadeti siia Nõukogude Liidu keskvalitsuse poolt Moskvast ja Leningradist kunstiostukomisjonide kaudu saadud ja muuseumidest Eesti NSV Riiklikule Kunstimuuseumile kingitud, eranditult vene kunstnike teosed. Üksikud skulptuurid on kogusse jõudnud kingituste või muuseumi enda ostudena.

Täiendamisvajadus

Väliskunsti osas eelistab EKM vastavalt muuseumikogu täiendamise statuudile teoseid, mis on seotud Eesti ajalooliste kunstikolleksioonidega.

Välispiisplastika kogu (EKM VP)

Uurimisseis

VP-kogu on kõige vähem liikuv-kasutatav Eesti Kunstimuuseumi kogu. Kuna tegemist on peamiselt kunstiliselt võrdlemisi vähepakkuva kultuuriloolise materjaliga, siis ei jõua see eriti püsiekspositsiooni ega ajutistele näitustele.

Kogu on kantud täielikult andmebaasi MuIS, suur osa museaalide kirjetest on varustatud fotoga.

Kogu kirjeldus

Kadrioru kunstimuseumi pisiplastikakogu koosneb enam kui 2700 teosest, millest põhiosa moodustavad antiik- ja uusaegsete gemmide, müntide ja plakettide jäljendid. Lisaks leidub kogus üksikuid pisiskulptuure ning reljeefe nii Euroopa kui Vene meistritelt.

Täiendamispõhimõtted

Enamik VP-kogu esemeist on kunstimuseumisse jõudnud Eesti NSV algusaegadel peremeheta jäänud varana. 1970. aastatel täienes kogu üksikute eraannetustega. 1988. aastatel omandati Kultuuriministeeriumi ostuna Jaan Siiraku pea 500-ühikune kipsist gemmijäljendite kogu. Üsikumid väärtuslikemaid medalid on muuseumile kingitud veel 1990. aastatel.

Välisarbekunsti kogu (EKM VR)

Uurimisseis

Kogu on sisestatud minimaalsete andmetega infosüsteemi MuIS, toimub järjepidev museaalide ja autorite andmete täiendamine.

Kogu museaale on kirjeldatud mitmes EKM trükises-kataloogis, näiteks Kunstnik ja tema kodu. C. T. von Neffi kunstikogu Piira ja Muuga mõisast (2004), Meistriteoste lummus: koopia Eestis 19. sajandil (2005), *Vinum et panis*. Veini ja leiva motiiv 16.-20. sajandi kunstis (2011). Välisarbekunsti on eksponeeritud nii Kadrioru kunstimuseumi püsiekspositsioonis kui paljudel vahetuvatel näitustel.

Kogu kirjeldus

Välisarbekunstikogusse kuulub ligi 1500 museaali. Kogu on väga mitmepalgeline nii materjali kui geograafilise ulatuse poolest. Esemete arvult suurim on portselanikollektsioon, mis sisaldab töid peamiselt Hiinast, Jaapanist, Venemaalt ja Saksamaalt. Neist kõige esinduslikum on Vene portselani kogu, milles on näiteid paljude erinevate manufaktuuride toodangust, nii lauanõusid kui figuure. Lisaks portselanile on keraamikakogus esindatud ka näiteks Delfti fajanss ning Saksa kivinõukeraamika.

Klaasikollektsioonis on enim Lääne-Euroopa ja Vene töökodade 19. sajandi teise poole toodangut. Metallikogusse kuuluvad mitteväärismetallist esemed, peamiselt küünlajalad ning lauanõud. Vähemal määral on esindatud teised materjalid nagu kivi, puit, luu.

Täiendamise põhimõtted

Viimastel aastatel on kogu juurdekasv olnud väike. EKM on ostnud kogusse näituste või Eesti ajalooliste kollektsioonidega seotud esemeid. Kogu on täienenud ka annetuste ja päranduste teel.

Täiendamisvajadus

Nagu teistegi väliskunsti kogude puhul, eelistab EKM teoseid, mis on seotud Eesti ajalooliste kunstikollektsioonidega. Võimaluse korral omandab EKM ka kõrge kunstiväärtusega, oma ajastule, stiilile või tootjale iseloomulikke tarbekunsti näiteid.

Välismööbli kogu (EKM VMö)

Uurimisseis

Kogu on sisestatud infosüsteemi MuIS, andmete täiendamine jätkub jooksvalt.

Kogu museaale on kirjeldatud mitmes EKM-i trükises-kataloogis, näiteks „Kunstnik ja tema kodu. C. T. von Neffi kunstikogu Piira ja Muuga mõisast” (2004), „*Vinum et panis*. Veini ja leiva motiiv 16.–20. sajandi kunstis” (2011).

Kogu museaalide põhjal on valminud mitmed EKM-i näitused, nagu „Kunstnik ja tema kodu” (2004), „*Vinum et panis*” (2011). Kogusse kuuluvaid mööbliesemeid eksponeeritakse Kadrioru kunstimuuseumi püsiekspositsioonis ning peaaegu kõikidel EKM-is toimuvatel ajaloolise kunsti näitustel.

Kogu kirjeldus

Välismööblikogu koosneb ligi 150 esemest. Enne Teist maailmasõda Eesti Kunstimuuseumile kuulunud ajaloolise mööbli kogu hävis sõjatusel, seega on praegune mööblikogu moodustatud alles viimase poolsajandi jooksul. Kogu põhiosa moodustavad peale sõda mitmesugustelt asutustelt üle antud 19. sajandi kordusstiilides mööbliesemed. Neist ühed väärtuslikumad on kunstnik Carl Timoleon von Neffile kuulunud Muuga mõisast Virumaal pärit esemed. Välismööblikogusse kuulub ka rida enne Teist maailmasõda Eesti Vabariigi presidendi residentsina tegutsenud Kadrioru lossis kasutusel olnud mööbliesemeid.

Täiendamise põhimõtted

Viimastel aastatel on kogu juurdekasv olnud väike. EKM on ostanud kogusse Eesti ajalooliste kollektsioonidega seotud esemeid. Kogu on täienenud ka annetuste ja päranduste teel.

Täiendamisvajadus

Nagu teistegi väliskunsti kogude puhul, eelistab EKM teoseid, mis on seotud Eesti ajalooliste kunstikollektsioonidega. Võimaluse korral omandab EKM ka kõrge kunstiväärtusega, oma ajastule, stiilile või tootjale iseloomulikke mööblinäiteid.

Mikkeli kogu (EKM Mi)

Uurimisseis

Enamik Mikkeli kogu maalidest ja tarbekunsti esemetest on eksponeeritud alaliselt Mikkeli muuseumi püsiekspositsioonis. Ajutiste väljapanekutena eksponeeritakse püsiekspositsioonis vaheldumisi ka väljapanekut Eesti kunstist ja Lääne-Euroopa (15.–19. saj) graafikast. Väljaspool Mikkeli muuseumi on kogu teoseid eksponeeritud paljudel näitustel, näiteks Kadrioru kunstimuuseumi püsiekspositsioonis (valik Madalmaade graafikat, 2012–2014); „Aegade järelelu” (2013, Kumu); „*Vinum et panis*” (2012, Kumu), „Šedöövri sünn” (2010, Kadrioru kunstimuuseum), „Elu melu” (2009, Kadrioru kunstimuuseum; Sinebrychhoffi kunstimuuseum, Helsingi).

Kogu museaale on kirjeldatud mitmetes EKM-i väljaannetes, näiteks kataloogis „Madalmaade kunst Kadrioru kunstimuuseumis” (2012), „*Vinum et panis*. Veini ja leiva motiiv 16.–20. sajandi kunstis” (2011), „Johannes Mikkeli kunstikogu” (2008). Mikkeli kollektsiooni on

tutvustatud ka rahvusvahelise Madalmaade kunsti kuraatorite organisatsiooni CODART elektroonilise ajakirja e-zine juubelinumbris: <http://ezine.codart.nl/34/issue/index/?id=46>

Esmatasandil on MuIS-is kirjeldatud kõik Mikkeli kogu museaalid. Jätkub andmete teaduslik kirjeldamine ja täpsustamine.

Kogu kirjeldus

1997. aastal kinkis Johannes Mikkeli (1907–2006) Eesti Kunstimuuseumile oma väliskunsti kogu (602 teost). Seda säilitatakse ja tutvustatakse eraldi Eesti Kunstimuuseumi filiaalina avatud Mikkeli muuseumis. Pärast kunstikogu surma anti 2006. aastal muuseumile pärandina üle veel 71 teost.

Johannes Mikkeli kogu koosneb peamiselt väliskunsti teostest, lisaks paarkümmend Eesti kunsti näidet. Kunstivormidest on esindatud nii maal, graafika, skulptuur kui tarbekunst (sh ajalooline mööbel).

Kunstiajaloolisest aspektist on ennekõike väärtuslik Mikkeli keraamika kollektsioon, mis sisaldab nii Aasia, Lääne-Euroopa kui Vene kunsti näiteid. Mõnekümnest teosest koosneva maalikollektsiooni põhiosa moodustavad Lääne-Euroopa 16–18. sajandi kunsti näited. Selles omakorda domineerib Madalmaade koolkond. Kunstikogu arvuliselt kõige suurema osa moodustab graafika, hõlmates 413 teost ning perioodi 15. sajandist 20. sajandi keskpaigani.

Täiendamise põhimõtted

Mikkeli muuseumi kollektsiooni täiendamine on võimalik vaid juhul, kui muuseumile pakutakse Johannes Mikkeli kogusse kuulunud teost ja mida muuseum hindaks teose kunstilise kvaliteedi ja kogu mitmekülgsuse täiendamise aspektist piisavalt väärtuslikuks. Tegemist saab olla vaid üksikute töödega.

Niguliste kogu (EKM N)

Uurimisseis

Kogu on teaduslikult inventeeritud põhiaandmetega, mis kajastuvad infosüsteemis MuIS. Teaduslik kirjeldamine MuISis toimub järjepidevalt. Kogu on uurimisallikaks erineva tasemega uurijatele.

Niguliste kogu on osa 1984. aastal avatud Niguliste muuseumi kui kirikukunsti muuseumi püsiekspositsioonist. Niguliste muuseumis on Niguliste kogust välja pandud ajaloolised vappetaafid ja epitaafid, varauusaegne nikerduskunst ning kroonlühtrid.

Kogu museaale on kasutatud mitmetel näitustel, nagu „Niguliste kunagised kunstivarad”(2009), „Floromaania. Lillemotiive renessansiajast tänapäevani” (2009), „*Ars Moriendi* – suremise kunst” (2012–2013), „Niguliste torni lugu” (alates 2013).

Kogu töid on käsitletud mitmetes artiklites ja trükistes: „Niguliste kirik” (1990), „Niguliste muuseumi kümme aastat ja seitsmeharuline lühter” (1999), „Eesti kunsti ajalugu 2. 1520–1770” (2005), „Kümme keskaegset tallinlast ”(2006), „Niguliste muuseum. Muuseumijuht” (2011; eesti, vene, inglise ja saksa k); „*Ars moriendi* – suremise kunst” (2013).

Kogu kirjeldus

Niguliste kogusse kuulub üle 130 eseme, mis valdavalt pärinevad 16.–17. sajandist. Peamiselt koosneb kogu varauusaegsest nikerduskunstist, millest suurima osa moodustavad epitaafid ja vappepitaafid. Epitaafidest on kohalikus kontekstis harulduseks 16. sajandi keskpaigast pärinev Niguliste kiriku pastor Johann Hobingi epitaafmaal. Samuti kuuluvad kogusse mitmed 16.–18. sajandi kantslid, altariseinad ja -maalid ning teised kohaliku luterliku kirikukunsti teosed. Nende seas võiks nimetada Bogislaus von Roseni hauakabeli uhket nikerdatud ehisseina (u 1655), Rootsi Mihkli kiriku ristimiskambrit (Christian Ackermanni töökoda, 1680. aastad) ja Püha Kristoforuse kuju (algsest Niguliste kiriku kantsli jalg, 1624).

Omaette kollektsioonid loovad 16.–18. sajandi sein- ja kroonlühtrid. Neist kõige vanemaks ja haruldasemaks on Lübeckis valminud seitsmeharuline ligi nelja meetri kõrgune messingist põrandalühter, mis annetati Niguliste kirikule 1519. aastal.

Täiendamise põhimõtted

Niguliste kogu täiendamine jätkub peamiselt nn juhukogumisena (annetused, muuseumile pakutavad esemed ja/või esemekooslused) ja muuseumi üldistest kogumispoliitika põhimõtetest ning finantsvõimalustest lähtuvalt.

Väärismetalli kogu (EKM A, B, D)

Uurimisseis

Kogu on teaduslikult inventeeritud põhiandmetega, mis kajastuvad infosüsteemis MuIS. Teaduslik kirjeldamine MuISis toimub järjepidevalt. Kogu on uurimisallikaks erineva tasemega uurijatele alates üliõpilastöödest kuni monograafiliste uurimusteni.

Kogu põhjal on koostatud 2001. aastal avatud vana hõbeda ekspositsioon Hõbedakambri Niguliste muuseumis, kus on välja pandud Tallinna gildide ja Mustpeade Vennaskonna hõbevara.

Kogu museaale on kasutatud mitmete näituste koostamisel, näiteks „Kollektsionääri kirg. Hõbe ja graafika Reinansi kogust” (2012–2013), „*Vinum et panis*. Veini ja leiva motiiv 16.–20. sajandi kunstis” (2011–2012), „Floromaania. Lillemotiive renessansiajast tänapäevani” (2009), „Visa hing. Eesti Ajaloomuuseumi püsinäitus” (2011).

Väärismetalli kogu museaale on tutvustatud mitmes põhjalikus käsitluses: „Tallinna Mustpead. Mustpeade vennaskonna ajaloo ja varadest” (1999), „Hõbedakamber Niguliste kirikus” (2002); „Joseph Kopf – Eesti kullassepakunsti suurkuju” (2004); „Kirikute hõbevara. Altaririistad keskaegsel Liivimaal” (2008); „Kirikuhõbe uusajast tänapäevani” (2012); „Alur Reinansi kunstikogu” (2012).

Kogu kirjeldus

Väärismetallikogu jaguneb kolmeks: A (kuld), B (hõbe) ja D (hõbe lisanditega), kokku 782 eset. Arvukaim neist on kogu B. Hõbedakogu kõige vanema ja väärtuslikuma osa moodustavad Tallinna gildide ja Mustpeade vennaskonna endised kollektsioonid, kokku üle 400 eseme. Vaid vähestes Euroopa linnades on sellisel hulgal säilinud gildide ja vennaskondade hõbedat nagu Tallinnas. Kõige haruldasemad esemed ulatuvad tagasi keskaega (15. sajandisse), uusimad 20. sajandi alguskümnendisse, st nende ühenduste

tegutsemisaja lõppu. Mustpeade kogusse kuulub 104 eset, enamik neist mitmesuguse kujuga jooginõud – kannud, peekrid ja pokaalid. Enamiku esemetest on valmistanud Eesti linnades tegutsenud kullassepad, eelkõige Tallinna meistrid. Lisaks leidub veel Saksa, Rootsi ja Vene päritolu esemeid. 2012. aastal lisandus väärismetallikogusse suurim erakogu annetus (207 eset) kolleksionäär Alur Reinansilt, mis koosneb Eesti meistrite töödest ning on seetõttu eriliselt oluline siinse kultuuri ja kunstiloo aspektist.

Täiendamise põhimõtted

Väärismetalli kogu täiendamine jätkub peamiselt nn juhukogumisena (annetused, muuseumile pakutavad või muul viisil huviorbiiti sattuvad esemed ja esemekooslused) ja lähtuvalt muuseumi üldistest kogumispoliitika põhimõtetest. Kogu täiendamisel peetakse silmas, et teos oleks kunstiliselt kõrgetasemeline, valmistatud kohaliku (Eesti aladel tegutsenud) meistri poolt ja/või seotud kohaliku ajalooaga.

Adamson-Ericu kogu (EKM AE)

Uurimisseis

MuSis on 1. etapina arvel kõik Adamson-Ericu kogusse kuuluvad teosed, 2. etapi kirjeldamine toimub vastavalt võimalustele.

Adamson-Ericu kogu põhjal on koostatud mitmeid näitusi, sealhulgas Adamson-Ericu muuseumi põhiekspositsioon. Kuna Adamson-Ericu muuseumi üks põhilisi töösuundi on Adamson-Ericu loominguga uurimine, siis on muuseumi kogu 30 tegevusaasta jooksul olnud suur osa kolleksioonist eksponeerimisel. Muuseumi teise korrusel on pidevalt väljas põhinäitus Adamson-Ericu loomingust. Kuna muuseumi ruumiprogramm on suhteliselt väike ning Adamson-Eric oli üks mitmekülgsemaid ja huvitavamaid Eesti kunstnikke, siis kasutatakse sellist põhinäituse strateegiat, mis võimaldab suhteliselt tihti näitusekomplekti erineva fookuse asetusega muuta. Adamson-Ericu kogusse kuuluvaid teoseid on eksponeeritud ka Eesti Tarbekunsti ja Disainimuuseumi põhiekspositsioonis ning Eesti Ajaloomuuseumi pikaajalisel näitusel „Iseolemise tahe”.

Adamson-Ericu muuseumi kuraatorid on koostanud mitmeid temaatilisi näitusi, kus on vaatluse all erinevad aspektid Adamson-Ericu loomingust. Mõned näited: „Loov dialoog. Kunstnikepaar Mari Adamson ja Adamson-Eric” (2013–2014), „Maakivi Eesti ehtekunstis” (2007–2008), „Viinapuuväät ja maasikakiri” (2004; koostöös ERMiga; Eesti Muuseumide Narva VII festivalil peapreemia), „Adamson-Eric 100” (2002 Rüütelkonna hoones ja Adamson-Ericu muuseumis ja 2003 Porvoo Muuseumis Soomes), „Adamson-Ericu vähetuntud töid USAst, Rootsist ja Eestist” (1994), „Adamson-Ericu tekstiilid” (1993), „Adamson-Ericu natüürmordid läbi nelja aastakümne” (1990–1991), „Adamson-Eric ja Eesti portreemaal 1930–1940” (1989–1990) jne.

Uurimisteemad on seotud Adamson-Ericu loominguga ja Eesti kunstiajaloo uuringutega perioodil 1920. aastatest kuni 1960. aastate lõpuni. Uurimisega seoses kasutavad kogu nii EKM-i uurijad kui ka välisuurijad ja tudengid. Mõned näited publikatsioonidest, mille puhul on kogu kasutatud: „Eesti Kunstiajalugu” 5. (2010) ja 6. I osa (2013); kataloog „Adamson-Eric 100” (2002); K. Kirme „Autoportree silmusega” (1999); „Classics of Estonian Art in the First Half of the 20th Century” (2011), M. Levin „Eesti modernismi peateid ja kõrvalradu” (2011), ilmumas on albumiformaadis artiklite kogumik Adamson-Ericust jne.

Kogu kirjeldus

Tänaseks on muuseumi põhikogus üle 1500 taiese. Adamson-Ericu muuseumi kollektsioon jaguneb maalikoguks ja tarbekunstikoguks. Viimases on esindatud tekstiil, keraamika, portselan, nahkehistöö, mööbel, ehted ja metallikunst ning metlahhplaatidel glasuurmaalid. Neile lisaks on ka kavandeid ja dokumentaalseid fotomaterjale.

Muuseumi kogule pani aluse Adamson-Ericu lese, tuntud Eesti tekstiilikunstniku Mari Adamsoni poolt Eesti Kunstimuuseumile tehtud suurejooneline, rohkem kui 800 kunstiteosest koosnev annetus 1983. aastal. Tänapäevaks on Adamson-Ericu muuseumi kogu kasvanud tänu ostudele ja missioonitundlikele annetajatele pea poole võrra. Lisaks Mari Adamsonile on suuremad kinkijad olnud Adamson-Ericu õetütar klaverikunstnik Lilian Semper, Helge ja Bruno Laan ning Mallis Looy USA-st, Urve Manitski, Kristina Ingel ja Ingmar Wendschlag Rootsist ning mitmed teised.

Adamson-Ericu kollektsiooniga töötamisel on suureks väljakutseks olnud kunstniku üle maailma erinevate riikide erakogudesse laialipillutatud loomingu kaardistamine. Adamson-Ericu muuseumi kollektsioon annab väga hea ülevaate kunstniku kogu loomepärandist aastatel 1924–1968.

Täiendamise põhimõtted ja vajadused

Adamson-Ericu muuseumi kogu täiendamise põhimõtteks on uurida ja koguda Adamson-Ericu loomingut. Selle ellurakendamiseks on muuseumi 30 tegevusaasta jooksul pidevalt uuritud ja kaardistatud Adamson-Ericu loomingut leiduvust kogu maailma erinevates erakogudes. Selle töö tulemusena on sõlmunud palju häid kontakte, mille kaudu muuseumi kogu on täienenud. Heas koostöös ollakse ka teiste muuseumidega, kelle kollektsioonides Adamson-Ericu loomingut leidub.

Kristjan Raua kogu (EKM KR)

Uurimisseis

Kogu on põhilandmetega (autor, nimetus, daatum, tehnika, materjal, mõõdud, seisund, tulmelegend ja olemus) sisestatud infosüsteemi MuIS. Kogus on läbi viidud inventuurid iga viie aasta tagant, viimane toimus aastal 2013. Teaduslikult on kogu läbi töötanud kunstiteadlane Juta Kivimäe seoses Kristjan Raua Majamuuseumi avamisega 1984. aastal. Palju informatsiooni kogu kohta on andnud Kristjan Raua abikaasa Elviira Raud, ehtekunstnikust tütar Helge Pihelga ja arhitektist tütre Krista Pihelga, kes olid ühtlasi ka kogu annetajad. Püsiekspositsioon majamuuseumis oli avatud aastatel 1984–2008.

Annetusega kaasnenud visandeid ja joonistusi on korduvalt publitseeritud ja eksponeeritud Kristjan Raua loomingut näitustel, kõige enam Mai Levini koostatud suurejoonelisel Kristjan ja Paul Raua näitusel „Ühest sajandist teise”, millega kaasnes ka mahukas samanimeline kataloog (2006). Lõppjärgus on Kristjan ja Paul Raua teoste digiteerimise projekt, mille käigus KR kogust digiteeritakse 340 kunstiteost.

Kogu kirjeldus

Kristjan Raua kogu moodustati koos Kristjan Raua majamuuseumi avamisega tema kodumajas 1984. aasta sügisel. Kunstnik elas selles majas kuni oma surmani aastatel 1929–1943. Kollektsioon baseerub kunstniku tütre Helge Pihelga annetusel, mis lähtus kodumaja avamisest

avalikkusele. Kristjan Raua abikaasa Elviira Raud elas majas veel 1963. aastal, kui tekkis idee rajada sinna Eesti ühe olulisema rahvusromantilise kunstniku, muuseumide algataja ja kultuuritegelase majamuuseum. Tänu Elviira Rauale olid kunstniku endisest eluloolisest atmosfäärist säilinud Kristjan Raua ateljee sisustus, tema töövahendid, mööbel, eluloolised esemed (mööbel, tarbekunst, kunstitarbed), aga samuti arhiivimaterjalid – fotod, auaadressid, raamatud. Põhilise osa kogust moodustavad kunstniku joonistused, visandid ja etüüdid, millest tuntumad on „Palve”, „Viuldaja metsas”, „Ahastaja”, aga ka näited tarbegrافیkast – eksliibrised ja rahatähtede kavandid. Muuseum suleti 2008. aastal.

Suur osa Kristjan Raua majamuuseumi kogust on ühe suure eesti kunstniku elu peegeldus, mis omab väärtust eelkõige maja enda kontekstis. Praegu on kolleksioon, kuhu kuulub 340 kunstiteost, 155 mööbli- ja eluloolist eset, 114 raamatut ning 132 eluloolist fotot ja arhiivimaterjalid hoiul Eesti Kunstimuuseumi hoidlates Kumu kunstimuuseumis.

Täiendamise põhimõtted

Kuna kogu oli loodud sihtotstarbeliselt Kristjan Raua majamuuseumi jaoks ja antud pärijate poolt sellel eesmärgil üle Eesti Kunstimuuseumile, siis kogu juurdekasvu enam ei toimu.

Täiendamisvajadus

Puudub. Kristjan Raua teostega täiendatakse vajadusel EKMi graafika- või maali põhikogu.

Fotokogu (FK)

Uurimisseis

Fotokogus on arvel ligi 2000 museaali. MuISis toimub nende I etapi kirjeldamine ja varustamine kujutistega.

Kogu kirjeldus

EKM fotokogu loodi 2006. aastal raamatukogus ning arhiivis säilitatavate fotode ja negatiivide baasil. Vanimad kujutised pärinevad 19. sajandi lõpust (Kristjan ja Paul Raua isikufotode kogu).

Enamiku fotokogust moodustavad fotoposiitiivid- ja negatiivid, klaasnegatiivid, trükislaidid ning värvislaidid EKMi kogudesse kuuluvatest teostest. Vähem on kujutisi hävinud, kadunud või erakogudesse ja teiste muuseumide kogudesse kuuluvatest teostest.

Olulise osa fotokogust moodustavad kunstnike portreed, loomingulise tegevusega seotud fotod, ülesvõtted modellidest, töö protsessist, eluloolised fotod jne (Ants Laikmaa, Eduard Wiiralt, Amandus Adamson) ning jäädvustused kunstirühmitustest (nt Eesti Kunstnikkude Rühm, Pallas), Eesti Kunstimuuseumi ajaloolistest sündmustest, tegevusest ning näitusevaadetest. Kogu sisaldab ka ajaloolist materjali: vanu linnavaateid, pilte monumentidest, ehitistest ning õppe-eesmärgil kogutud slaide erinevate maade kunstist ning arhitektuurist.

Fotokogu on allikaks EKMi trükiste, samuti institutsiooniväliste trükiste ja uurimuste koostamisel.

Täiendamise põhimõtted

Muuseumi fotokogu täiendatakse järgnevalt:

- EKMi tegevusega seotud jäädvustused, mis jõuavad fotokogusse EKMi fotograafil ja teistelt muuseumitöötajatelt.
- Kunstnike isikuid, loomingut ning ühiskondlikku tegevust kajastavad jäädvustused, mis jõuavad kogusse kunstnike või nende lähedaste annetustena ning isikuarhiivide kogumistegevuse käigus.
- EKM ei võta kogusse fotosid teostest, mille kohta on olemas kujutised MuSiSis, mille kohta andmed puuduvad või mille säilivus ja fotograafiline kvaliteet on kesine.

Täiendamisvajadus

Fotokogu täiendamisel on lähtekohtadeks kolm suunda:

- EKMi tegevuse (üritused, näitused, haridustegevus) dokumenteerimine.
- Eesti kunstnike ja nende tegevust kajastavate fotode ja audio-visuaalse materjali kogumine.
- Professionaalsete fotograafide kunstielu kajastavate fotode kogumine.

Arhiiv

Uurimisseis

Kunstimuuseumi teaduslik arhiiv on arhiveeritud, korrastatud ja kirjeldatud arhiivinduspõhimõtetele ning arhivaalid registreeritud EKMi toimikute loetelus. Säilikute number sisaldab arhiivitähist (EKMa) ning sarjatähist koos toimikunumbriga nt EKMa: 7-8/11. Arhiivimaterjalide põhjal on ilmunud Amanda Tõnissoni seminaritöö (1936) järgi Anne Untera (end Lõugas) ja Mai Levini kommentaaridega trükis „Hoffman fecit” (2002).

Kogu kirjeldus

Teadusliku arhiivi vanimad materjalid pärinevad 19. sajandi lõpukümnenditest. Arhiiv koosneb nii Eestis kui väljaspool kodumaad tegutsenud ning tegutsevate kunstnike dokumentidest, kirjavahetustest, märkmikest, fotodest ja mälestustest. Materjalid on omandatud kunstimuuseumi näitustegevuse käigus, koos kunstistudega ning kunstnike ja nende pärijate annetustena. Materjale on kogutud, intervjuerides kunstnike, kunstiteadlasi ning -ajaloolasi. Osa arhiivist on moodustunud EKMi tegevuse käigus: Kumu ehituse projektid, arhitektuurivõistluse materjalid, näituste passid. Mitme isikuarhiivi (näiteks kunstikoguja Alfred Rõude ning kunstnikud Eduard Wiiralt, Kristjan ja Paul Raud, Adamson-Eric) arhiivimaterjalid on muuseumisse üle antud tervikkogudena, sisaldades esemeid, raamatukogu ja fotokogu. Materjal on süstematiseeritud ja pakendatud. Toimikutesse komplekteerimisel on jälgitud temaatilist ja kronoloogilist printsiipi.

Täiendamise põhimõtted

EKMi arhiivi täiendatakse järgmiste materjalidega:

- Muuseumi tegevusega seotud arhiivimaterjalid
- Isikuarhiivid, mille moodustajaks on kunstnikud, kunstiteadlased, kunstiajaloolased ning EKMiga seotud isikud
- Kunstirühmituste tegutsemise käigus moodustunud, kultuuriloolise tähtsusega materjalid
- Arhiivimaterjalid, mis on kogutud näitustegevuse ja kunstnike intervjuerimise lisamaterjalidena.

Kogu täiendamisel eelistatakse dokumente ja käsikirjalisi materjale, mitte masstiraažis trükitud materjale.

Täiendamisvajadus

Teaduslik arhiiv täieneb nii muuseumi algatusena kui muuseumile pakutavatest materjalidest tulenevalt. Kogumisel tuleb seada rõhuasetus võimalikult tervikliku ülevaate saamiseks kunstniku loometeest või rühmituse tegevusest, näiteks talletada *artist talk*'i tüüpi intervjuud kunstnikuga, kelle isikunäitused kunstimuuseumis toimuvad ning viia läbi perioodipõhiseid intervjuudesarju, mille tulemustega täiendada olemasolevaid toimikuid ning kaardistada ja koguda kunstnike tegevust käsitlevaid tekstilisi ning pildilisi materjale.

Eraldi tähelepanu tuleb pöörata lähiminekliku kunstiainese kogumine, kus isikuarhiivide koostamisse on võimalus kaasata kunstnikke endid.

Kogu vajab täiendamist kunstiteadlaste ja -ajaloolaste ning kunstiinstitutsioonide tegevust kajastavate materjalidega, mis aitaksid kontekstualiseerida muuseumi kunstikogude kujunemist ja tulmete taustu.

Fotoarhiiv

Kogu kirjeldus

Eesti Kunstimuuseumi fotoarhiiv on osa asutuse dokumendiarhiivist. Fotoarhiivis säilitatakse muuseumi tegevuse audio-visuaalseid jäädvustusi:

- Fotod näitustest ja nende avamistest
- Fotoreprod muuseumi kolleksioonides asuvatest töödest
- Fotod ja videod kunstimuuseumi ajaloolistest sündmustest
- Digitaalsed- ning paberfotod muuseumi hoonetest
- Kunstisaate AKU materjalid

Täiendamise põhimõtted

Muuseumi fotoarhiivi täiendatakse järgnevalt:

- EKMi tegevusega seotud jäädvustused, mis jõuavad fotokogusse EKMi fotograafilt ja teistelt muuseumitöötajatelt.

Täiendamisvajadus

Fotokogu täiendamise lähtekohaks on:

- EKMi tegevuse (üritused, näitused, haridustegevus) dokumenteerimine

Raamatukogu

Uurimisseis

2007. aastal liitus raamatukogu ELNET Konsortsiumiga, mis andis võimaluse leida meie raamatuid ja ajakirju internetist elektroonilise koondkataloogi ESTER kaudu. Praeguse seisuga on sisestatud 37 408 raamatukogu trükist, mis moodustab 89,4% kogu fondist. Kõik raamatukogusse tulevad uued raamatud sisestatakse koheselt, pidevalt tegeldakse ka retrospektiivse sisestamisega. Muuseumi poolt välja antud konverentsikogumikud bibliografeeritakse jooksvalt artiklite andmebaasi ISE. Peagi on muuseumi raamatukogu fondid täielikult leitavad elektroonilisest kataloogist. Iga kahe nädala tagant pannakse välja uudiskirjanduse näitus, kus tutvustatakse 30–35 uut raamatut.

Kogu kirjeldus

Eesti Kunstimuuseumi raamatukogu on oma tüübilt erialaraamatukogu, s.o raamatukogu, kus domineerib mingi kindla eriala kirjandus ning mis eelistatult teenindab kindlat lugejaskonda. Oma asustamise aastast (1924) alates on raamatukogu olnud muuseumi kogude lahutamatuks osaks ning tegelenud kunstikirjanduse kui ka üldise kultuurialase kirjanduse komplekteerimisega. Praeguse seisuga on raamatukogus 41 846 raamatut ja ajakirja. Seoses Kumu avamisega 2006. aastal muutus raamatukogu staatus ja algas uus arenguetapp. Kuni selle ajani oli raamatukogu olnud olude sunnil kinnine, vaid oma töötajaid teenindav asutus, siis nüüd, uue asukohaga Kumu hoones, ollakse esmakordselt avatud kõigile kunstihuvilistele. Lugejaskonna moodustavad nii oma kui ka teiste muuseumide teadurid, kunstiüliõpilased, kunstnikud, kunstiteadlased, kunstipedagoogid.

Tähtsamad valdkonnad raamatute komplekteerimisel on kunstiteooria ja -kriitika, museoloogia ja muuseumipedagoogika, maalikunst, graafika ja graafiline disain, meedia-, foto- ja moekunst ning skulptuur. Eelistatumad võõrkeeled on inglise, saksa, vene ja prantsuse keel. Kolm tähtsamat komplekteerimisviisi on ostud, annetused ja vahetus. Suuremate annetustena on saadud Aleksander Tassa, Alfred Rõude, Ilmar Torni, väliseestlastest Johann Naha, Eduard Ole ja Hanno Kompuse raamatupärand. Eraldi kogudena säilitatakse Kristjan Raua ja Eduard Wiiralti kogu. Pidevalt täieneb uute annetustega Leonhard Lapini Fond, mis koosneb täielikult Lapini poolt kingitud raamatutest. 2013. aastal eraldati põhifondist raamatud, mis on välja antud enne 1920. aastat, luues nn Vana Raamatu Kogu. Eesmärgiks on säästa vana raamatut ning ühtlasi saada rohkem ruumi uutele raamatutele. Kogu väärtustavad baltika- ja estooniakogu, käsikirjad, bakalaureuse- ja magistritööd. EKM on endale saanud ka suure osa Ameerika Suursaatkonna ja Briti Nõukogu raamatukogude kunstikirjanduse kogust.

EKMi raamatukogu teeb koostööd väga paljude muuseumide raamatukogudega üle maailma, vahetades nendega trükiseid. Vahetuspartnerid on näiteks selliste suurte muuseumide raamatukogud nagu Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg; Staatliches Museum, Schwerin; Kunsthalle, Bremen; Finnish National Gallery; Nationalmuseum, Stockholm; National Gallery of Denmark, Copenhagen; Neue Galerie, Graz ja paljud teised.

EKMi raamatukogu missioon on koguda, säilitada ja teha kättesaadavaks eelkõige Eesti kunsti puudutavad materjalid, kuid ka varustada muuseumi koguhoidjaid ja kuraatoreid nende tööks vajaliku uuema kunstikirjandusega. Eesti kunstnike monograafiaid ja kunstikatalooge komplekteeritakse kuni kolmes eksemplaris, arvestades nende suurt kasutatavust. Peaaegu täielikult on olemas Eestis toimunud kunstinäituste kataloogid alates 20. sajandi algusest. Raamatukogu püüab hankida ka kõik eksiilis kirjastatud kunstiväljaanded.

EKM raamatukogu kuulub 1999. aastal loodud Eesti Kunstiraamatukogude Ühendusse, kus meie ülesandeks on komplekteerida hollandi ja flaami kunsti ning museoloogiat puudutavat kirjandust.

Täiendamisvajadus

Nõukogude ajal oli võõrkeelse kunstikirjanduse hankimine raamatukogusse peaaegu võimatu. Piiride avanemisega selgus, milline tohutu töö tuleb ära teha oluliste raamatute järelkomplekteerimisega. Täielikult puudusid kogust 20. sajandi teise poole moodsaid kunstivoole puudutavad raamatud, välisnäituste kataloogid, kunstiteooria, moe, foto ja restaureerimisalased raamatud. Kõige nende puudujääkidega on siiani tegeletud ning võib öelda, et lüngad on suures osas täidetud. Nüüd on üleandeks olla pidevalt kursis uue ilmuva kunstikirjandusega, nii muuseumide kataloogide kui kirjastuste poolt väljaantavate kunstiraamatutega ning teha nende hulgast valik.

3.2.6. Kogu täiendamise protseduurid

Muuseumikogu täiendamise eest vastutavad kogude osakonna ja EKMi muuseumide töötajad, kes vastavalt uurimisteedele, näitustele ning kogude täiendamise vajadusele teevad ettepanekuid teoste omandamiseks EKMi muuseumikogu täiendamise komisjonile (kinnitatud direktori käskkirjaga).

Museaali dokumenteerimiseks vajaliku info kogumise eest vastutab konkreetse teose komisjonile esitaja, kes vahendab materjalide jõudmist varasemalt omanikult või kunstiteose autorilt muuseumisse. Teose komisjonile esitaja paneb kirja teose kohta käiva esmase informatsiooni: teose omanik, autor, pealkiri, valmistamise andmed (dateering, materjal, tehnika, mõõdud), asjassepuutuv legend, sisuline väärtus; korraldab vajadusel pildistamise.

EKMi muuseumikogu täiendamise komisjon hindab muuseumile pakutavate materjalide väärtust ning sobivust kogusse.

Erandjuhtudel kasutatakse välisekspertide ja erispetsialistide abi. Suuremate tervikkogude laekumise korral määratakse materjalide läbitöötamiseks töögrupp, vajadusel kasutatakse ajutist lisatööjõudu.

3.2.7. Juurdekasvuvõimaluste analüüs

Hoiustamisruumide mahutavus

Kunstikogude hoidlates luuakse kogutavate esemete hoiustamiseks vajalik ruum olemasolevate teoste pideva ümberpaigutamise ja n-ö tihendamise teel. Sisuliselt vajalik ruum juurdekasvuks puudub. Eriti keeruline on olukord nüüdiskunsti kogus, seda kogusse kuuluvate teoste eripära tõttu (suured mõõtmed, erinevate materjalide koos kasutamine, mis nõuavad erinevaid säilitustingimusi). EKM on otsinud ja otsib pidevalt võimalusi juurdekasvuvõimaluste parandamiseks, esitades taotlusi Kultuuriministeeriumile ning pidades läbirääkimisi erinevate asutustega hoidlapindade leidmiseks. Praeguse olukorra jätkudes peab EKM hakkama piirama uute kunstiteoste omandamist seoses ruumipuudusega hoidlates.

Arhiivi- ja fotokogu hoidlas on suuremad juurdekasvuvõimalused ning kogumistööd saab jätkata plaanipäraselt.

Raamatukogu kasvab väga kiiresti. Viimaste aastate juurdekasv on olnud 1500–1900 ühikut aastas, mis näitab, et ruumi on vaja juurde u 40 laudimeetrit aastas (1 laudimeeter mahutab keskmiselt 35 raamatut). Praegu jätkub ruumi orienteeruvalt veel kaheks aastaks.

Tööjõud

Kogude täiendamise töö kuulub kogude osakonna ja EKM-i muuseumide töötajate regulaarsete tööülesannete hulka, sisaldades endas nii teose ettevalmistamist esitamiseks muuseumikogu täiendamise komisjonile, esmast dokumenteerimist kui ka hilisemat kirjeldamist. Kõikide kogude sisestamine MuSi, varasemate tulmeandmete kontrollimine, töötlemine, ühtlustamine on lisatöö, mida EKM-i töötajad teevad oma põhitöö kõrvalt. Võimalusel püüab EKM kasutada selleks lisatööjõudu, näiteks lepingulisi töötajaid.

3.2.8. Muuseumikogu analüüs ja väärtuste hindamine

Muuseumikogu analüüs ja hindamine toimub inventuuride käigus, mis igas kogus toimuvad regulaarselt 5aastase ajavahemiku järel. Inventuuri käigus antakse hinnang teose seisukorrale. Kuna enamik museaale on EKM-i jõudnud muuseumikogu täiendamise komisjoni otsuse tulemusena, puudub EKM-is vajadus teoseid regulaarselt nende väärtuse põhjal muuseumikogust välja arvata.

3.2.9. Museaalide väljaarvamine

Museaalide kogust väljaarvamise osas lähtutakse kehtivast muuseumiseadusest. EKM teeb Kultuuriministeeriumile ettepaneku välja arvata museaal EKM-i kogust juhul, kui museaal:

- 1) on kahjustatud ja seda ei ole võimalik taastada;
- 2) on hävinud või kaotsi läinud ning seda ei ole leitud vähemalt kahe järjestikuse korralise inventuuri käigus;
- 3) antakse muuseumiseaduse alusel üle teisele muuseumile, raamatukogule või arhiivile;
- 4) on enne muuseumikogusse arvamist omaniku tahte vastaselt tema valdusest välja läinud või teisest riigist välja viidud ning see antakse üle omanikule või tagastatakse teisele riigile.

4. Muuseumikogu dokumenteerimine

4.1. Dokumenteerimismeetod

Muuseumi kogude dokumenteerimine on arvutipõhine (MuSi ja ESTER).

Kuni 2000. aastateni toimus kunstikogude teaduslik inventeerimine käsikirjalises pea- ja kogude kataloogis; kõigi museaalide kohta vormistati inventarikaart ja autorikaart.

Käesoleval hetkel toimub teaduslik inventeerimine vastavalt MuSi pakutud võimalustele. On sisestatud andmed museaali kirjeldamise 1. etapis, võimaluse korral sisestatakse museaali kirjeldamise 2. etapi andmeid.

Kunstikogude kohta peetakse kohakataloogi, mis on paber kandjal ning mille üleviimine MuSi toimub järk-järgult, inventuuride järel.

4.2. Arvestusdokumentatsiooni vormistamine ja säilitamine

Vastuvõtuaktid, väljaandeaktid, väljaarvamisaktid trükitakse välja, allkirjastatakse üleandja-vastuvõtja poolt (kasutatakse ka digitaalallkirjastamise võimalust) ning kinnitatakse muuseumi direktori poolt. Nimetatud dokumendid kuuluvad muuseumi dokumentide arhiivi ja säilitatakse paber kandjal alalise tähtajaga. Juurdepääsuõiguste üle otsustab lähtuvalt Isikuandmete kaitse seadusest vastutav töötaja.

Inventuurid koostatakse MuSis ja viiakse läbi kogupõhiselt. Inventuurinimekirjad trükitakse välja ja hoitakse alles koos inventeerijate poolt tehtud märkustega. MuSis koostatud inventuur vormistatakse direktori poolt kinnitatud aktiks. Inventuurinimekirjad ja -aktid säilitatakse muuseumi dokumentide arhiivis alalise tähtajaga.

4.3. Dokumenteeritavad tegevused, rollid ja vastutus

4.3.1. Objektide vastuvõtt

a) Museaalina arvelevõtmine

Teoste omandamiseks muuseumisse määrab EKMi peadirektor oma käskkirjaga muuseumikogu täiendamise komisjoni (edaspidi komisjon) kossseisu. Komisjon koosneb peadirektorist, peavarahoidjast ja spetsialistidest. Vajadusel kaasatakse komisjoni spetsialiste väljastpoolt muuseumi. Komisjoni tööd reguleerib muuseumikogu täiendamise komisjoni statuut (kinnitatud peadirektori käskkirjaga).

Teose esitamiseks muuseumikogu täiendamise komisjonile vormistatakse peavarahoidja või koguhoidja poolt registreerimisleht. Registreerimislehe koostaja märgib registreerimislehele ja selle kaudu võimalusel museaali kirjelduse lehele museaali kirjeldamise 1. etapis nõutud andmed, kuid mitte vähem kui pealkiri/nimetus, autor, dateering, seisund, tehnika, materjal ja mõõdud. Otsus teose omandamise kohta kantakse läbi muuseumikogu täiendamise protokollist. Protokollist kantakse hinnang, miks teos on otsustatud muuseumi kogusse vastu võtta.

Objektidele museaali staatuse andmiseks koostatakse vastuvõtuakt. Peavarahoidja kinnitab vastuvõtuakti eelnevalt koguhoidja poolt koostatud registreerimislehe alusel. Peavarahoidja märgib vastuvõtuaktile:

- 1) dokumendi numbri, kuupäeva ja koostamise koha;
- 2) andmed üleandja kohta;
- 3) hankeviisi; ostude puhul ka ostuhinna;
- 4) museaali tulmenumbri, mis koosneb muuseumi nime lühendist, juurdekasvunumbrist, kogu tähisest ja kogu numbrist;
- 5) museaalide asukoha vähemalt ruumi täpsusega;
- 6) tulmelegendi.

Ostu korral autorilt sõlmitakse autori-müügileping. Ostu korral omanikult (kes ei ole autor) sõlmitakse ostu-müügileping. Kingituste ja annetuste korral koostab kinkija vabas vormis kinkekirja, mis lisatakse vastuvõtuaktile.

Museaali teaduslikku inventeerimist teostab koguhoidja, kasutades MuISi võimalusi ja lähtudes museaali kirjeldamise juhendist. Kirjeldamise käigus dokumenteeritakse museaal oma füüsiliste ja sisuliste tunnustega, eesmärgiga muuta muuseumi kogud analüüsitavaks ja uuritavaks.

b) Asja muuseumisse hoiule võtmine

Lisaks teose esitamiseks muuseumikogu täiendamise komisjonile võetakse asi muuseumis hoiule eksponeerimiseks näitusel. Teose näitusele võtmisel koostab näituse kuraator registreerimislehe ning võtab sellega teose ajutiselt hoiule. Registreerimisleht on üleandja põhine ehk iga üleandjaga tehakse eraldi dokument. Registreerimislehel on minimaalselt järgmised andmed:

- 1) dokumendi number, kuupäev ja koostamise koht;
- 2) üleandja andmed, asutuse puhul ka kontaktisik;
- 3) sihtkoht ehk näitus ja selle asukoht (näituse profiil on eelnevalt MuISis kuraatori poolt koostatud)
- 4) teoste seisund
- 5) teoste üldandmed: nimetus/pealkiri, autor, dateering, tehnika, materjal, mõõdud.

Hoiulevõetud teoseid ei võeta arvele museaalidena ja ei arvata muuseumikogusse.

4.3.2. Museaalide liikumine ja ajutine kasutamine

a) Muuseumiväline

Muuseumiväliseks kasutamiseks laenutatakse museaale eelkõige teistele muuseumidele. Erandjuhul võidakse museaali laenata ka teisele juriidilisele isikule, kes suudab tagada museaali säilimise ja turvalisuse. Museaali laenutamise otsuse langetab peavarahoidja koostöös koguhoidjate ja konservaatoriga.

Museaali laenaja esitab muuseumi peadirektori nimele deponeerimistaotluse-garantiikirja, kus on kirjas laenutuse eesmärk, tähtaeg, museaalide loetelu ning garantii säilivusele ja turvalisusele. Muuseumide infosüsteemiga liitunud muuseumid esitavad taotluse MuISis. Vormistatakse väljaandeakt, mille allkirjastavad üleandja ja vastuvõtja ning kinnitab muuseumi direktor.

b) Muuseumisisene

Muuseumisiselt laenutatakse museaale näitustele, pildistamiseks, konserveerimiseks. Muuseumisisese kasutamise puhul koostab koguhoidja MuISis muuseumisisese kasutamise akti.

4.3.3. Inventuur

Inventuure teostatakse regulaarsusega – iga museaal saab üle kontrollitud kord 5 aasta jooksul. Inventuurid toimuvad kogupõhiselt. Inventuuride läbiviimise kava ning inventuurikomisjoni kosseis kinnitatakse muuseumi peadirektori käskkirjaga.

Inventuuri käigus kontrollitakse:

- 1) museaali olemasolu
- 2) museaali seisundit
- 3) museaali asukohta

Inventuuriakti allkirjastavad inventuuri läbiviimise komisjoni liikmed ning kinnitab muuseumi peadirektor.

4.3.4. Säilitusprotseduurid

Paber kandjal museaalide konserveerimistööde passe säilitatakse EKM konserveerimisosakonna arhiivis. Elektrooniliselt säilitakse infot konserveerimistööde kohta EKM-i serveris. Infosüsteemi MuIS konserveerimismooduli käivitumisel minnakse üle konserveerimistööde dokumenteerimisele MuISis. Muuseumikogu korraline seire toimub inventuuride käigus ning dokumenteeritakse koos inventuuriaktidega.

Kliimaseire andmed säilitatakse elektrooniliselt.

4.3.5. Museaali muuseumikogust väljaarvamine ja hoiule võetud asja tagastamine.

Museaali väljaarvamine muuseumikogust toimub vastavalt muuseumiseaduses kehtestatud korrale. Väljaarvamisaktid säilitatakse muuseumi dokumentide arhiivis alalise tähtajaga. Museaali unikaalset numbrit ei võeta uuesti kasutusele. Museaali dokumentatsioonile lisatakse museaali kogust väljaarvamise põhjused ja ametlik kinnitus väljaarvamise kohta.

Hoiule võetud asi tagastatakse omanikule tagastamisaktiga.

4.4. Retrospektiivne dokumenteerimine

Museaalide retrospektiivsel sisestamisel ja inventeerimisel infosüsteemis MuIS lähtutakse museaalide kirjeldamise juhendist. EKM-i kunstikogud on põhiandmetega MuISi sisestatud, retrospektiivsel sisestamisel toimub täiendavate, museaali kirjeldamise 2. etapi andmete lisamine või varasemate, KVIS-süsteemist üle kantud andmete korrastamine. See töö toimub koguhoidjate põhitöö kõrvalt, ning muuseumiseaduses ette nähtud tähtaegadeks valmis saamine, nagu ka museaalide nõuetekohase digikujutisega varustamine, nõuab lisatööjõu kasutamist.

5. Muuseumikogu kasutamine

5.1. Rollid ja vastutus

Muuseumikogu kasutamise eest vastutavad:

- 1) peavarahoidja – vastutab muuseumist välja laenutatavaid museaale puudutava dokumentatsiooni korrashoiu eest, laenutustingimuste kontrolli eest.
- 2) koguhoidjad, konservaatorid – vastutavad välja laenutatavate museaalide korrashoiu eest, laenutustingimuste kontrolli eest.

5.2. Muuseumikogu kasutamisega seotud protseduurid ja dokumentatsioon

Vt ka punkt 4.3.2.

Museaalide kasutamiseks andmine toimub EKMi kogude kasutamise eeskirja alusel ning jaguneb:

- muuseumisiseks museaalide väljaandmiseks näitustele, digiteerimiseks, konserveerimiseks. Näituste puhul esitab näituse kuraator taotluse MuISis, mille põhjal koostab koguhoidja muuseumisisese kasutamise akti. Konserveerimiseks või digiteerimiseks andmise puhul koostab koguhoidja muuseumisisese kasutamise akti.
- muuseumiväliseks museaalide väljaandmiseks – toimub laenutaja taotluse alusel. MuISiga ühinenud muuseumid esitavad taotluse MuISi keskkonnas, mille alusel peavarahoidja koostab väljaandeakti. Kui laenutajaks on MuISi-väline asutus, koostab peavarahoidja koos väljaandeaktiga deponeerimislepingu, mis sätestab laenutamise tingimused, kohustused ja õigused.

Museaalide laenutamisel korraldab transpordi museaalide vastuvõtja, kooskõlastades transporditingimused EKMiiga. Museaalide pakkimine väljalaenutamiseks toimub EKMi koguhoidjate ja konservaatorite kontrolli all.

Uurijate teenindamine toimub EKMis kohapeal, museaale uurimiseks EK Mist välja ei anta. Uurija esitab EK Mile ametliku taotluse, mis sätestab uurimisteema ning nimetab uuritavad museaalid. Uurijale esitatud museaalide kohta esitab koguhoidja aruande.

5.3. Muuseumikogu kasutamisega seotud teenused

Eesti Kunstimuuseumi kogudega on võimalik tutvuda kõikidel soovijatel. Museaalidest on võimalik tellida digikoopiaid ja -kujutisi. Tasumine toimub vastavalt EK Mis kehtivale hinnakirjale, mis on koostatud vastavalt muuseumiseaduses sätestatule.

5.4. Digiteerimispoliitika

EK Mi digiteerimispoliitika lähtub muuseumiseaduse määrusest, mille järgi museaal tuleb MuISis varustada digikujutisega. Sellest tulenevalt on EK Mis koostatud digiteerimisplaan, milles on määratud, millise kvaliteediga digikujutis missuguse kogu museaalist valmistatakse. Kõik digikujutised kirjeldatakse ning tehakse kättesaadavaks EK Mi digikogus. Digiteerimiseks kasutatakse nii EK Mi enda tööjõudu kui võimaluse korral suuremate projektide puhul lepingulisi töötajaid, kelle palkamiseks taotletakse lisavahendeid.

Eesti Kunstimuuseumi kogud on veebi vahendusel vaadatavad kolmes kuni neljas andmebaasis. Üks neist, EK Mi digitaalkogu on muuseumi enda arendus, mis ühendab endas nii kvaliteetsete failide säilitamise, esitamise kui ka kasutuskooptate alla laadimise võimaluse.

Ülejäänud arendused on riiklikud ja lähtuvad üleeuroopalikest põhimõtetest ning direktiividest. Neist põhiline andmebaas, mida muuseum digiteeritud materjaliga täiendab, on Kultuuriministeeriumi arendatav MuIS ja selle avalik kasutajaliides Muuseumide veebivärv, mille kaudu jõuavad andmed vähendatud mahus e-Kultuuripärandi portaali ja Europeanasse.

6. Säilitamine

6.1. Rollid ja vastutus

Museaalide ja arhivaalide säilimise eest vastutavad kogude osakonna töötajad koostöös konserveerimisosakonna töötajatega. Töötajate täpsemad ülesanded ja vastutus on määratletud ametijuhendites.

Kogude museaalide seisukorda, samuti hoidlaruumide seisukorda jälgivad pidevalt koguhoidjad, kes tekkinud probleemidest informeerivad peavarahoidjat ja konserveerimisosakonna töötajaid, kellega koostöös kavandatakse vastavad meetmed.

Sekkuva konserveerimise, sh museaalide restaureerimisega tegeleb EKM-i konserveerimisosakond. Museaalide konserveerimise dokumenteerimiseks vormistatakse konserveerimispass elektrooniliselt, mis paigutatakse koos konserveerimistöid kirjeldava visuaalmaterjaliga (fotod, graafikud, joonised) EKM-i digitaalarhiivi restaureerimismoodulisse ning vajadusel säilitatakse paber kandjal. Konserveerimistööde plaani, kvaliteedi ja dokumenteerimise eest vastutab konserveerimisosakonna juhataja.

EKM-i konserveerimisosakonna põhitegevuseks aktiivse ja passiivse säilitamise kõrval on kunstiteoste uurimine materjalitehnilisest aspektist. See toimub nii muuseumi enda kui Eesti ja rahvusvaheliste koostööpartnerite tehnilise baasi toel. Pikemaajalisi konserveerimisplaane ja konserveerimisega seotud uurimisplaane arutab ja kinnitab EKM-i konserveerimismõukogu (koosseis ja statuut kinnitatud EKM-i peadirektori käskkirjaga).

Konserveerimis- ja restaureerimistööd (maal, graafika, skulptuur) tehakse üldjuhul EKM-i konserveerimisosakonnas. Materjalide (eelkõige erinevad tarbekunsti materjalid) puhul, mille spetsialist EKM-is puudub, tellitakse restaureerimistöö Ennistuskojast Kanut või muust vastavat oskusteavet omavast asutusest. Keerulisemad materjalide ja kahjustuste uuringud tehakse koostöös või tellitakse vastavat kompetentsi omavatest asutustest (nt Ennistuskoda Kanut, Tartu Ülikooli Keemia Instituut, Tallinna Ülikooli materjaliuuringute keskus). EKM-i konserveerimisosakond on praktikabaasiks Eesti Kunstiakadeemia restaureerimise ja muinsuskaitse eriala tudengitele, kes EKM-i konservaatorite juhendamisel konserveerivad ja uurivad EKM-i kogudesse kuuluvaid teoseid.

6.2. Säilitustingimused

EKM-i kunstikogusid säilitatakse spetsiaalselt muuseumihooneks ehitatud Kumu hoidlates, kus on sisse projekteeritud museaalide säilitamiseks vajalikud kliima- ja turvaseadmed, ning EKM-i muuseumide ajaloolistes hoonetes (Kadrioru loss, Niguliste kirik), kus on hoidlateks kohandatud algselt teise funktsiooniga ruumid. Neisse on EKM-i paigaldanud vajalikud kliima- ja turvaseadmed, mille üle toimub pidev kontroll ning vajadusel reguleeritakse käsitsi hoidlate säilitustingimusi.

Kuna mitmete EKMi muuseumide (Niguliste muuseum, Adamson-Ericu muuseum) avamisel jäid välja ehitamata nende kogude spetsiaalsed hoidlad ning ka Kumu ehitamisel vähendati algselt projektis sees olnud hoidlate mahte, paiknevad mitmed EKMi kunstikogud seni hoidlateks mittesobivates ruumides, kus puuduvad vajalikud hoiustamis- ja säilitustingimused. EKMi arengukavas on ette nähtud võimalike Kumu ruumide sisustamine hoidlateks ning EKM taotleb selleks aastaeelarves lisainvesteeringuid.

Lisaks on problemaatiline suuremõõtmeliste kunstiteoste hoiustamine (skulptuur, nüüdiskunst), mida hetkel ruumipuudusel säilitatakse museaalide hoidmiseks mittesobival rendipinnal. EKM on taotlenud Kultuuriministeeriumilt võimalust paigutada osa kogudest muudele Kultuuriministeeriumi allasutuste hoiupindadele.

6.3. Säilitustingimuste tagamine

Optimaalseid keskkonnatingimusi aitavad tagada järjepidev seire ja kontroll, mis toimub nii hoidlates kui näitustel. Andmeid kogutakse automaatselt temperatuuri ja suhtelise õhuniiskuse taset salvestavate elektrooniliste mõõdikutega. Keskkonnatingimuste andmed ja andmete alusel koostatud graafikud säilitatakse elektrooniliselt. Normist kõrvalekallete puhul tuvastatakse põhjus ning likvideeritakse see.

Museaalidele optimaalsete säilitustingimuste tagamiseks hoiustatakse EKMis teosed kogude kaupa, mis põhineb reeglina jaotusel materjalide kaupa (maal, tööd paberalusel, skulptuur). Kogude jaotuse aluseks on EKMi põhimäärus. Hoiustamisel grupeeritakse ja paigutatakse museaalid omakorda kas materjalide või vormistuse järgi (riputatavad tööd, horisontaalselt paigutatavad tööd, tööd riulitel või kinnistes kappides). Teoste hoiustamisel ja pakendamisel kasutatakse arhiivipüsivaid ja objekte mittekahjustavaid materjale. Tulme kontrollitakse ja korrastatakse enne hoiustamist.

Muuseumikogu seisundi regulaarne hindamine, konserveerimistegevuste planeerimine, konserveerimise dokumenteerimine – vt punkt 6.1.

6.4. Turvalisus

Hoidlate kasutamise sätestab Eesti Kunstimuuseumi hoidlates liikumise kord. Kõrvaliste isikute hoidlates viibimine ei ole lubatud. Sisepääs hoidlaruumidesse on autoriseeritud ning seda on õigus korraldada peavarahoidjal.

EKMi hoonetes on valveoperaatorfirma turvavalve (mehitatud valve, liikumis- ja tuletõrjeandurid, turvakaamerad). Tuletõrjesüsteem on integreeritud valveoperaatorfirma kaudu Päästeameti infosüsteemiga.

7. Toimepidevus

7.1. Riskianalüüsi läbiviimise kord

EKMis viiakse kord aastas läbi riskianalüüs, mille käigus hinnatakse järgmisi riske: tuli, vesi, looduskatastroofid, vandalism, vargused, tehnilised vead. Riskianalüüsi tulemused fikseeritakse eraldi dokumendis.

7.2. Ohuplaani ja/või hädaolukorra lahendamise kava koostamise ja rakendamise kord

EKMil on olemas ohuplaan, mis vaadatakse üle kord aastas. Töötajaid koolitatakse hädaolukorras käitumise osas kord aastas. Ohuplaani testitakse iga kahe aasta tagant. Muuseumi töötajad saavad ohuplaaniga tutvuda ohuplaani eest vastutava töötaja kaudu.